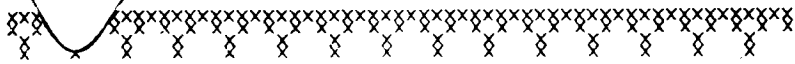

Помордованим, Ограбленим і Вигнаним з рідної Лемківщини в 1945-46 роках до б. СРСР – в 50-у річницю нашої скорботи – присвячуємо – *Редакція «ВАТРИ»*

XX

ВАТРА

ISSN 1232 2776

Рік V, № 2 (13), квітень 1996 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ЩОБ УСІ БУЛИ ОДНО

*Радісних свят Воскресення Христового
Об'єднанню українців у Польщі,
Об'єднанню українців Підляшшя,
Всім Лемківським Організаціям світу,
нашим Членам, Читачам, Авторам-Дописувачам,
Кольпортерам і Всім Лемківським Родинам
жичимо
Господньої Радости, Благодати і Доброго здоров'я,
взаємної любови, пошани і мудрости
Христос Воскрес!*

Редакція «Ватри»

*Головна управа
Об'єднання лемків у Польщі*

Іван Головачук

З писанком

(спогад з дитинства)

З малюваним яйцем,
Што го тримам в ручці,
Скачу спритним зайцем
По зеленій лучці.

Оно таке красне,
Ниби вишиване.
Має в собі ясне
Сонце полум'яне.

Так мі з ним святково,
Легко і потішно,
В серци стобарвово,
Бо Великден пришов!

Буду ся бавити
Аж три дни святкови
Й Бога все хвалити
За тот час Христовий.

Богдан Ігор Антонич

Зелена Євангелія

Весна – неначе карусель,
на каруселі білі коні.
Гірське село в садах морель,
і місяць, мов тюльпан, червоний.

Стіл ясенювий, на столі
слов'янський дзбан, у дзбані
сонце.

Ти поклоняйся лиш землі,
землі стобаврній, наче сон цей!

Назустріч

Росте хлоп'я, мов куц малини,
підкови на шляхах дзвенять.
Ось ластівки в книжках пташиних
записують початок дня.

Запрягши сонце до теліги,
назустріч виїду весні.
Окриленим, хрещатим снігом
співають в квітні юні дні.

О роботі Президії Головної управи ОЛ

На поширеному засіданні Головної управи ОЛ 23 грудня 1995 р. обговорювали дальшу підготовку «Ватри 96» – буде проходила 19-21 липня 1996 р. в Ждині. Тота підготовка проходить юж од понад 8-ох місяців.

Од початку 1996 р. Президія робила заходи про привернення нашому землякови, художникови Никифорові з Криниць його правдивого імена і прізвища згідно з його церковном метриком народження і хрещення: – Епіфаній Дровняк, народжений 21 мая 1895 р. в Криниць Селі, № дому 49, мати з Криницьких, помер 10 жовтня 1968 р.

В тій справі ОЛ почало заходи іще в 1994 р. Од компетентних влад протягом 1995 р. приходили одмовни одповіди.

7-го лютого т.р. на нараді в Музею Никифора в Криниць вирішили привернути метрикальне імя і прізвище для митця. При вході до Музею ОЛ помістять таблицю з бронзи з погруддям і двомовним написом його персональних даних.

Робляться також заходи про доповнення нагробной плити написом в рідній мові і вмонтування трираменного хреста на нагробному памятнику. На наші звернення в тій справі ОЛ не отримувало протягом цілого 1995 року жодної одповіди з Уряду Міста в Криниць. Хочемо вірити, што по тій нараді представників лемківських організацій з керівництвом музеїв в Новім Санчі і урядовцями влад міста Криниць такий дозвіл ОЛ врешті дістане.

Голова ОЛ Василь Шлянта і його заступник Стефан Гладик діяли активно в справі дальшого затримання стинки дерева в лемківських лісах, яких державна влада не хоче повернути їх гіпотечним власникам. Продовжуються заходи не лем о повернення лісів але і о повернення іншого забраного майна виселенцям акції «Вісла».

До найвищих влад РП законодавчої і виконавчої вислали тіж обширне письмо в справі національних меншостей. Представили там методи досліджень котрими можна виказати і одповісти на питання: чи національні меншости в Польщі дискримінують, в яких ділянках і в яких процентах.

Дальше провадять заходи о привернення давних топографічних назв місцевостей, котри в часі людової Польщі змінили. Є то трудна справа, бо лемки на Лемківщині живуть в меншості і не може того зробити в нормальний спосіб самоуправа села або гміни.

Трохи гірше є з навчанням української мови, бо родичі про того забувають. Думають, што як они не знають по-свойому читати а не эле живуть, то і своїх дітей не заохочують вчитися рідной мови в школах

науком, вчаться англійської, німецької чи французької мови, ходять на курси «карате», чи інші то і бракуе часу на навчання власной – рідной мови. Такий підхід родичів можна назвати космополітичним. Вивчання своей мови повинно бути на першому пляні шкільних предметів. Навіть св. апостол Андрій, як прибув на київські гори то повідав в своїх науках: коли молитесь чужом мовом то ваша молитва виходить лем з уст а не з серця. Молитва має бути повна і треба молитися не тільки устами але і серцем. Тому-то родичі повинні вчити рідной бесіди. Перші слова родичів до своих дітей мають виповідати по-свойому, рідном мовом а не чужом. Діти присвоюють собі тоті перші слова як материнські. Бо інакше мова родичів залишиться для них чужа або часами «бабціна».

В видавничій ділянці кварталник «Ватра» виходить систематично в накладі 1000 примірників. Частина того накладу є висилана до США, Канади, України та інших держав.

Підготовляють до друку збірку віршів Якова Дудри з Лосі. Повинна бути в продажі на «Ватрі 96».

П. Шафран

Подяка

Висловлюю найщирішу подяку Редакційним Колегіям журналів «Ватра» у Польщі, «Лемківщина» в США, Правлінню Товариства «Лемківщина» у Львові, Правлінню Фундації Дослідження Лемківщини у Львові й всім Дружам і Рідним за сердечні поздоровлення мене з нагоди мойого 70-річчя від дня народження, за теплі, щирі слова побажання мені міцного здоров'я й довголіття та за вручення мені гарних квітів і цінних подарунків.

Наскільки мені дозволить здоров'я постараюся і надалі плідно працювати для добра Лемківщини й України.

Іван Щерба

Горлиці, 20.02.1996 р.

Вельмишановний Пан
Проф. Микола Мушинка
Пряшів, Словаччина

З нагоди Вашого Свята – круглих роковин,
плідно прожитих 60 років, Головна управа
Об'єднання лемків у Польщі складає Вам якнай-
щиріший побажання.

Зичимо доброго здоров'я, радості у житті,
успіхів у праці професійній – науковій та суспільній
для добра нашої страждаючої громади русинів-
українців.

Нехай Вам щастить у всіх Ваших задумах а всі
Ваші мрії хай сповняться.

Дай Вам Боже Щастя!

Многая, многая, многая літа!

Секретар ГУ ОЛ
Петро Шафран

Голова ГУ ОЛ
Василь Шлянта

Вітаємо Ювіляра

МИКОЛА МУШИНКА народився 20 лютого 1936 року в Курові, сусідньому селі до села Мушинка по польській стороні. Його батьки: Зузання з Томчиків (1907-1988) і Іван Мушинка (1903-1987) були селянами. Микола початкову освіту здобув у рідному селі, середню у Пряшеві, вищу у Празі. Від 1960 р. розпочав працю на Університеті ім. П.І. Шафарика у Пряшеві, де й до сьогодні працює, як визначний науковець, фольклорист. В 1967 р. одержує наукове звання кандидата наук Карлового Університету у Празі. В 1992 р. здобув науковий ступінь доктора філологічних наук в Київському Інституті мистецтва фольклористики та етнографії Академії наук України.

Проф. Микола Мушинка написав кілька сотень праць з яких на особливу увагу заслуговують: «З українського фольклору Східної Словаччини» (Пряшів 1963), «Науковий збірник Музею української культури» (Пряшів 1967), «Книжковий знак шестидесятників» (Бавна Брук – США 1972), «Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття» (Париж – Мюнхен 1975), «Володимир Гнатюк. Бібліографія друкованих праць» (Едмонтон 1987), «Володимир Гнатюк» (Париж – Нью-Йорк – Сідней – Торонто 1987), «Фольклор руснацх Воеводини» (Новий Сад 1988), «Фольклорист Володимир Гнатюк і його місце в українській науці та культурі» (Київ 1992), «Заповіт предків» (Пряшів 1994), «Лицар волі» (Ужгород 1995).

По 1968 р. за любов до України і рідного народу звільнено його з працівника наукового Університету. Змушений був працювати 15 років як кочергач (палач) та 5 років як пастух. Тоді ще інтенсивніше працює як творець. Видає свої твори і наукові праці під псевдонімом «Микола Гнатюківський», «Микола Вірук». Власне у 1972 р. написав і зістала видана 300 сторінкова праця «Книжковий знак шестидесятників» під його псевдонімом «Микола Вірук».

Проф. Микола Мушинка є автором понад 300 публікацій з історії, народознавства, краєзнавства, літературознавства, мистецтва, фольклористики, Є Він професором Університету ім. П.І. Шафарика у Пряшеві та Українського вільного Університету в Мюнхені, дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка, головою Асоціації українців Словаччини.

Ювіляр є одружений з Магдаленою з Шуркалів. У сім'ї є трьох синів і всі одружені. Вродилося їм вже четверо дітей. І так Магдалена і Микола Мушинки мають четверо внуків.

Достойному Пану Професорові Миколі Мушинці та Його Сім'ї бажаємо

Многая Літа!

Петро Шафран

Україна – Словаччина – Карпаторусинізм

За повідомленням Київського радіо – «Всесвітня служба радіо Україна» від 7 березня 1996 року у Києві перебувала з кількадевним візитом державна делегація Словаччини.

На державному рівні обговорювались питання взаємних господарчих зв'язків, обміну товарами та співдіяння у виробництві, а також взаємної політичної підтримки на міжнародному форумі в справах стремління обох держав увійти в європейські господарчі та політичні структури. Словачка урядово-парламентська делегація шукала зрозуміння з боку Києва для стремління Словаччини увійти в структури НАТО, чого і вповні добилася.

З боку словацької державної делегації запевнено для України підтримку в справі приєднання України до Середньоевропейської зони свободної торгівлі – «ЦЕФТА». якої Словаччина є членом.

Як відомо:

– державні влади Словаччини відмовилися підтримати становище Російської Федерації, що його презентував міністр закордонних справ Федерації Євгеній Прімаков у своєму візиті (29.02. – 1.03.1996 р.) в Словаччині, вимагаючи від влад Словаччини відказатися від своїх стремлінь увійти до західно-європейських структур, в тому і до НАТО (за повідомленням ІТАР-ТАСС),

– 1 березня 1996 р. в Яворині (Високі Татри по словацькому боці державного кордону) проходила зустріч президентів Словаччини Михайла Ковача і Польщі Александра Квасьневського. Темою розмов були питання взаємної підтримки в заходах входу обох країн до НАТО, спільного становища супроти спротиву Російської Федерації в цій справі, а також різних питань зв'язаних з «ЦЕФТА» (між іншими утворення секретаріату цієї організації в Братиславі), та інших а також про опіку з боку польської влади і особисто президента Польщі для словацької національної меншини в Польщі.

На винесене питання з боку української державної делегації про становище влад Словаччини в питанні т.зв. «карпаторусинізму» серед українського суспільства в Словаччині, на Пряшівщині (непокоюючий приклад видання в Словаччині підручника і граматики «русинської мови»), голова Національної Ради Словаччини Душан Слободнік відповів рішучо, що влади Словаччини вважають русинів Словаччини за етнографічну групу українського народу, а їх діалект за місцеву діалектологічну говірку – відміну української мови. Коли однак хтось – продовжував п. Душан Слободнік. після коментатора «Всесвітньої Служби Радіо Україна» – з особливостей діалектологічних хоче робити національне питання і проблеми, то державним владам Словаччини нічого до того, такого становища ані не підтримують, ані не вмішуються. Стільки коментатор Київського радіо.

Коли постерігати за тим, що діється в національному питанні на Пряшівщині, виходить на це, що центральні влади Словаччини одне, а місцеві управління на місцях у Пряшівщині друге! Звичайно, як в демократії, після розуміння шовіністів з «Оброди».

Тут треба б запитати також чи з боку українських державних делегацій виносяться подібні питання на адресу польських державних делегацій і чи проявляється подібну турботу супроти денационалізації – польонізації та розколювання єдності українського суспільства у Польщі (інспірування владами та засобами масової інформації і декотрими «науковцями» лемківського сепаратизму у Польщі – політичного неорусинства!!!).

Спроби творення якогось нового «лем-лемківського народу» у Польщі (ідеє – фікс МЕН, МКіМ, польського телебачення та деяких «науковців») з «власно мовою», «граматикою», «правписом» можна привіряти до «наукових вправок» деяких науковців-лінгвістів з Лодзького університету, що від багатьох років пробують відтворити старинну індоєвропейську мову сперед п'ять тисяч років, разом з віруваннями та звичаями (пор. «Газета виборча» від 6.03.1996 р.), що реалісти привіряють до лінгвістичного «апокрифу вдуманого через маніяків». Тут маємо – на жаль – до діла зі суто політичним маніяцтвом.

Лев Галь

Вроцлав, 6.03.1996 р.

У вінок спогадів про Володимира Кубійовича (1900-1985)

Є люди, яких ти хоч раз в житті побачив, ти з ними поспілкувався, але вони залишаються в Твоїй пам'яті на все життя.

До таких належить і Володимир Кубійович.

Вперше почув я прізвище Володимира Кубійовича чотирнадцятирічним хлопцем у жовтні 1939 року, коли Польщу після пакту Молотова-Рібентропа окупували німці і територія на захід від Бугу й Сяну опинилася в так званому Генеральному Губернаторстві, а Галичину і Волинь зайняли большевицькі війська.

Понад 30 тисяч української інтелігенції з Галичини і Волині прибуло тут, які не захотіли залишитися під більшовицькою окупацією. Цих людей треба було влаштувати на працю, знайти їм житло, забезпечити їм мінімальні умови для виживання. Ними займалися створені з ініціативи Володимира Кубійовича Українські Допомогові Комітети, роботу яких координував Український Центральний Комітет з осідком у Кракові на чолі з Володимиром Кубійовичем.

Всі інтелігенти-українці, які могли працювати в школах, були розселені по українських селах і у школах Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя.

Розпочалося навчання дітей українською мовою, бо до 1939 року воно здійснювалося повсюдно польською мовою.

І до нашого села Свіржова Руська, колишнього Ясельського повіту (сьогодні Республіка Польща), прибув вчитель українець Петро Дрань, а в сусіднє село Святкову Велику Василь Гірний, відомий фейлетоніст, автор відомого роману «Розгублені сили», письменник. По селах організовано також сільськогосподарські школи і дитячі садки. Крім цього за стараннями Володимира Кубійовича були відкриті: торговельна школа в Сяноці, гімназії в Грубешові,

ВОЛОДИМИР КУБІЙОВИЧ
1900—1985

Ярославі, українська вчительська семінарія в Криниці.

Всі люди були задоволені і згадували, що це є заслуга Володимира Кубійовича.

Про нього ходили легенди. Він допомагав українцям в різних справах, з якими до нього зверталися, ризкуючи іноді власним життям. Наприклад в нашому селі Свіржова Руська стався такий випадок, коли за наявність зброї попалися німцям два брати Кобани: Іван та Андрій. Вони були заарештовані і їм загрожував розстріл. Їхній швагер Гаталевич Василь поїхав до Володимира Кубійовича і просив його зробити все для того, щоб врятувати їм життя. Володимир Кубійович зумів переконати німецькі влади про те, що хлопці знайшли кріси, покинуті втікачами з польського війська й хотіли здати добровільно зброю німцям, але не встигли цього зробити. Замість смертної кари вони одержали два роки тюрми, відсиділи в Осьвенцімі і повернулися живі до своїх родин.

Відомий інший факт із спогадів Аріядни Шумовської-Стебельської про арешт Богдана Стебельського (брата пізнішого сотенного УПА «Хріна» – Степана Стебельського) після проголошення Української Незалежності 30 черв-

ня 1941 року. Не гаючи часу Аріядна звернулася до професора Кубійовича про допомогу. Він заручив своїм життям перед німцями, що Богдан мистець і що він політикою займатися не буде і по кількох місяцях Богдана випустили з тюрми.

Це було вперше, коли я почув про Володимира Кубійовича.

Перший раз я побачив його і ближче познайомився з ним у другій половині вересня 1941 року, коли я поступив на II-й курс Української учительської семінарії в Криниці новосанчівського повіту (сьогодні Республіка Польща).

Нас – 100 хлопців – поселили у бурсі, що розмістилася у виллі «Кольонія», санаторійному будинку в гарних кімнатах. Буквально десь на четвертий день приїхав відвідати нас Володимир Кубійович. Він у супроводі директора семінарії Омеляна Цісика побував в кожній кімнаті чотириповерхового будинку, мав розмову з нами хлопцями, кожному подав руку. Його цікавило все. Хто наші батьки, звідки ми приїхали, як нам живеться в бурсі, чи не голодні, чи є в що одіватися, чи спроможні наші батьки платити за все, за навчання в семінарії, проживання в бурсі і т.д.

Після його візиту надходили стипендії студентам семінарії. Круглі сироти і напівсироти були взяті на повне утримання за рахунок стипендії Українського Центрального Комітету.

На протязі 1942-1944 років Володимир Кубійович постійно навідувався до нас в бурсі, цікавився усім. Нам стало відомо, що це видатний український вчений-географ, професор Ягеллонського університету.

В семінарії виступав перед нами з лекціями. Особливо запам'яталися його дуже цікаві лекції, зокрема на теми: «Київська Русь – наша древня держава», «Золотовер-

хий Київ – столиця України», «Природні багатства України», «Населення України і його заняття», «Звичаї, традиції, культура України» і ін.

Його лекції було цікаво слухати і легко сприймалися. Вони виголошувалися доступною мовою, кожне слово лекції було продумане і виважене і глибоко западало в наші серця, встановлювали нашу національну свідомість, виховували в нас український патріотизм.

Ми вивчали географію України за його науковими працями: «Географія України і суміжних країн», «Атлас України», «Карти України», «Антропология і географія України» і ін.

Сам Володимир Кубійович був людиною дуже спокійною, педантичною і інтелігентною. Це був зразок справжнього інтелігента. Він став для нас прикладом, що вартий наслідування.

Кожний, хто мав щастя бачити живого Володимира Кубійовича, спілкуватися з ним, запам'ятав його на все життя. Поява Володимира Кубійовича в семінарії чи в бурсах семінаристів була великою подією, перетворювалася в справжнє свято. До нього бігли всі, оточували його кругом. Запрошували фотографуватися з ним, на що він завжди радо погоджувався, Кожний хотів мати фотографію з ним на пам'ятку всього життя.

Він володів надзвичайними організаторськими здібностями. Можна тільки дивуватися як він зумів в буремні воєнні 1939-1945 роки домогтися від німецьких властей надання українцям в курортному місті Криниці вілли «Світ» для учительської семінарії на 500 студентських місць, вілли «Ренесанс», «Кольонія» і «Седліско» для бурс, в яких проживали семінаристи, приміщення для грекокатолицької каплиці, де відбувалися Богослужіння для семінаристів у той час, коли вілли в Криниці були переповнені німецькими раненими, яких привозили зі східного фронту.

Семінарія здійснила два випуски вчителів, решта семінаристів започаткували освіту а закінчували її вже в різних країнах світу після війни.

Володимирові Кубійовичу було притаманне вміння в доступній формі передати слухачам навіть дуже складну наукову інформацію. Він мав талант стати видатним вченим із світовим іменем. Він мав талант бути людиною. Він мав талант бути великим патріотом України.

Володимир Кубійович став гордістю не тільки Лемківщини, де він народився, він став гордістю української нації, світової науки.

Ми колишні його стипендіяти завжди були і є вдячні йому за те, що він в скрутні 1939-1945 роки так щедро допомагав нам здобувати освіту і старались працювати сумлінно у боротьбі за незалежність України, про яку він так мріяв.

Іван Щерба

колишній випускник

Української Вчительської Семінарії в Криниці
м. Львів, 14.12.1995 р.

Про родину о. Івана Сорокевича

Син Іван, уродженець Боднарки, згинув під Крутами

Іван Сорокевич, уроджений в Перемишлі 1863 р. після закінчення богословських (теологічних) студій одружився з Костянтиною Каламунецькою, донькою пароха і декана в Кропильниках, що в Самбірщині.

Після 1887 р. його вислали на Лемківщину до Горличчини на парохію до Боднарки (1887-1897), згодом до Ждині (1897-1903). Там народилися їх діти: донька Меланія і Ірина і сини Роман, Іван і Володимир. В 1903 році о. Івана Сорокевича скерували до Шуткова, що в Любачівщині, де пробув до 1910 р. Останньою парохією були Уйковичі (7 кілометрів від Перемишля). Це і дало змогу всім дітям вчитися в українській гімназії в Перемишлі. Там саме син Іван був учнем IV класи.

З вибухом I-ої світової війни в 1914 р. російські війська швидко наступали на захід, заняли Львів. Перемишль – австрійська військова фортеця – мав задержати цей наступ. Австрійське військо командування виселило села навколо міста, попалило хати. Свідомих людей, а найперше священників, в тому о. Івана Сорокевича поарештували і вивезли до концентраційного табору в Талергофі біля Грацу (Австрія).

В травні 1915 р. німецько-австрійські війська по прориві під Горлицями швидко наступали на схід і росіяни силою вивозили людей до Росії, найперше родини поарештованих австріяками (бо добровільно ніхто не хотів виїжджати). Так вивезли і родину Сорокевичів до Таганрогу, а згодом до Ростова на Дону разом з іншими галичанами [за виїнятком найстрашого сина Сорокевичів Романа, котрого вчасніше австрійська армія змобілізувала і він після закінчення вищої старшинської (офіцерської) школи артилерії в Будапешті воював на італійському фронті як оберлетенант (поручник), згодом в рядах Української Галицької Армії в Галичині].

Переселені до Росії галичани («беженці») жили в тяжких матеріальних і психологічних умовах. На кожному кроці їх понижували, прозивали «хохлами» не тільки місцеві росіяни але і переселенці галичани-русофіли. Учням було тяжко в школі і гімназії, а ще гірше в бурсі, бо з перемиської гімназії винесли патріотичне виховання і почували себе українцями.

Івана і молодшого о два роки Володимира за участь в тайній українській організації викинули з бурси і переслідували. Вони опинилися у великій біді. Коли вони довідалися, що постала українська держава то оба брати Іван і Володимир втікли з Ростова і з великим трудом і небезпеками опинилися в Києві. Тут їх прийняли до бурси і вони могли даліше вчитися. Іван був дуже здібний математично і удержувався з корепетицій. Дуже тишився своєю державою, про що і писав до своєї мами в Ростові, що тепер вже знає пощо живе на світі, має ціль свого життя і є повний надії на краще майбутнє.

Закінчення на 6 сторінці

Закінчення з 5 сторінки

Коли большевики в січні 1918 р. наступали на Київ Іван з іншими друзями зголосився до війська до оборони столиці. Їх відділ скерували до оборони стратегічно важної вузлової залізничної станції Крути (на лінії Ніжин-Бахмач, тепер в Чернігівській обл., на північний схід від Києва). Там в безпосередньому бою в днях 28-30 січня він загинув.

Коли невдовзі Київ визволили від большевиків, родини погиблих поїхали до Крут, де віднайшли тіла тих, що впали в бою та вже понад місяць лежали в гробі, привезли їх до Києва. Тут в Києві 19.03.1918 р. відбувся величавий похорон на кошт держави. Жалібний похід пройшов від залізничного двірця головною вулицею міста. За трунами йшли родинин. Брат Володимир був тоді у війську. Всіх поховали у спільній братській могилі біля Аскольдової Могили. Над могилою промовляв президент Михайло Грушевський. Між іншими він сказав: „Dulce et decorum est pro patria mori”. («Солодко і достойно є вмирати за батьківщину»).

Бій під Крутами ввійшов до історії України як: «Тернопілі української молоді».

Син Роман і Володимир боролися в рядах Української Галицької Армії. Донька Ірина, по чоловікові Дорош вернула після війни до Пе-

ремишля. Вчителювала в Лішаві і Стебнику. Померла в Перемишлі в 1983 р.

Доньку Меланію разом з її чоловіком о. Юліяном Островським (уродженцем Жегестова в зах. Лемківщині) большевики розстріляли в 1937 р. в Таганрозі.

О. Іван Сорокевич пережив табір в Талергофі (з його камери залишився живим також п. Клим'юк), вернув до Уйкович і далше працював як священник.

Люди в тому часі жили в землянках, потім в бараках. Службу Богу правили в stodолі. Відтак побудували церкви в Орхівцях і в Батицях, а в 1939 р. в Уйковичах.

Весною 1945 р. почалися напади на священників та українське населення. В суботу, 3 березня 1945 р. пізно ввечері приїхала до Уйкович озброєна група поляків. На плебанії виважили вікна і двері, застрілили о. Івана (86 років) і його дружину Костянтину (76 років). З хати все забрали, так що навіть не було в чому похоронити вбитих.

Коли селяни почули крики і постріли, повибігали з хат і поховалися біля потоку.

З плебанії напасники пішли до села грабити українські хати, зустрінутих людей вбивали – разом зі священником вбили тоді 14 осіб.

На похорон дозволили щойно на четвертий день після приїзду переселенської комісії.

Вбитих хоронив священник зі села Мацьковичі о. декан Гарабач. Люди ті, що залишилися в живих, схоронилися в Мацьковичах. Там приїхала переселенська комісія, яка записувала на виїзд на Україну. Після подій в Уйковичах всі мешканці виїхали.

О. Івана і його дружину похоронили в гробниці в Перемишлі. Хоронив о. канонік Василь Гриник.

Спогади про події з родини о. Івана Сорокевича списала саме його дочка Ірина (по чоловікові Дорош), сестра сл. пам'яті Героя з-під Крут Івана, а переписав і передав Орест Сорокевич, син Володимира, братанок Івана.

В Шпротаві вшанували пам'ять Епіфанія Дровняка – Никифора

(до 100-річчя від дня народження)

Ще на початку 1995 року в Шпротаві в домівці при церкві організували виставу малярських творів і рисунків митця.

Вистава тривала майже цілий рік і всі бажаючі мали змогу оглянути експонати: акварелі пов'язані з залізничними двірцями і залізними дорогами, церквами, криницькими віллами і інші. Показані були вирізки з газет наших і польських, де описано життєвий і творчий шлях митця, альбом Елі і Анджея Банахів з Кракова, який популяризував талант нашого земляка в краю і закордоном. В декотрих матеріялах замінено назви церков на костел. В кінці року в грудні о. декан Юліян Гойняк після літургії за упокій душі нашого земляка відслужив панахиду.

Цього ж дня на зборах членів ОУП і ОЛ з доповіддю про життя і творчість Никифора виступив лектор історик п. Данілович. Після доповіді в дискусії взяли участь люди, які були особисто ближче обізнані з життям і творчістю митця.

На закінчення всі присутні хвилиною мовчанки вшанували пам'ять Никифора і його таланту і відспівали «Вічна пам'ять».

Еміліян Стремецький

Економіка

Публіцистичне оповідання

Трапилось так, що на Світовому конгресі лемків у Львові в 1993 р. в одному ряді сиділи поруч три, проживаючи в Україні, делегати. Як виявилось один із них походив із Криниці, другий – із Ясельщини, а третій – від Сянока. Так якось вийшло, що немов би представляли всю галицьку Лемківщину: західну, середню і східну.

Коли оголосили перерву, всі три разом вийшли на довжслезний і широкий коридор, де в буфеті закусили смачною канапкою і запили солодкою фруктову водою. Тут же, неначе за контрастом відбиваючись од лемківських конгресових проблем, між ними зав'язалась оживлена розмова про бурхливі тоді події в українській самостійній державі. – Що ж то таке, що і Президент, і Прем'єр-міністр увесь час говорять переважно лиш про економіку, а й у Верховній Раді депутати здебільшого сперечаються теж над економічними питаннями? – замітив криницький лемко. – Ет, заговорили б скоріше про справи вічні, Божі, небесні, церковні, а не лем про земні, тимчасові; адже відомо «не самим хлібом людина живе», – обіззався виходець із Ясельщини, що поглядами і зовнішнім видом трохи скидався на аскета (а може він був під впливом якоїсь релігійної секти).

На ці два зауваження відповів сяніцький лемко, який був справді кваліфікованим фахівцем у цьому ділі, бо закінчив економічний факультет університету. Ось повний виклад його міркувань, який, на диво, виявився ґрунтовновичерпним і глибокоаналітичним, а при цьому дуже простим і зрозумілим:

Щоб нормально жити, могли працювати, щоби рухалися кінцівки й міг функціонувати мозковий центр, ми змушені принаймні три рази денно їсти; щоб ми не були голі, мусимо накрити чимось грішне тіло; щоб не бігати босо, ми повинні у щось узутися; щоб не ходити пішки, ми мусимо користуватися транспортними засобами, – а все це економіка; щоби на нас не капав дощ і щоб не замерзати взимку від морозів, ми повинні бути забезпечені дахом над головою, тобто мати якесь житло-помешкання, а щоб у ньому було зручно жити, треба його обставити меблями, мусить там бути кухня, спіжарка (комора для продуктів) або й пивниця (не кажу вже про гараж), – а це також не що інше як економіка. Цю квартиру треба ще й освітлити, опалити і забезпечити водою; не може вона обійтися без дверей та вікон на завісах, а з огляду на безпечність на дверях конче повинні бути замки; все те разом, очевидно, також економіка.

Коли приходять на світ дитина, її підстерігає та ж всемогутня економіка: необхідно придбати пелюшки, щось тепле, у що б завивати народжене кволе дитя, візок або колиску, щаслива мати мусить добре відживлятися, щоби було молоко для немовляти.

Нарешті, людині необхідно мати якісь знаряддя для праці, одні на селі, а інші – у місті, – а все це, зрозуміло, витвори всесильної економіки.

А що відноситься до Божих, тобто церковних справ, то тут теж не обійтися нам без усевладної

економіки: треба ж збудувати церковний храм із банями, внутрі він має бути обставлений іконостасом, престолом, настінними образами святих, хоругвами, крилосом; слід придбати для священника: ризи, позолочену чашу, кадильницю, євангеліє та інші церковні книги, сухе вино тощо. В цілому церква повинна бути освітлена і мати дзвони. На кінець, художники не захочуть малювати образи та узори для прикраси, – їм треба добре заплатити.

– Чи ж можна вважати економікою мистецтво художників? – засумнівався колишній уродженець Ясельщини, а по хвилі задуми додав: «Це ж витвір духа, таланту і з економікою не має ніякого зв'язку». – А я вам доведу, що сполучення тут якнайпряміше: художникам потрібні фарби, пензлі, олівці, папір, дерево, рами, скло тощо, – а це все само з неба не спадає, його виробляє саме економіка.

Приближаючись до закінчення свого вияснення суті справи, лемко з університетською освітою доказував: «У масштабі держави як зовнішнього виразу нації економіка справді набирає розмірів всемогутнього потенціалу, про який свідчать заводи і фабрики, шахти-копальні дібр, якими багаті надра рідної землі, енергетичні споруди, зернові та інші ниви, луки, землеробні харчові та інші виробництва, ліси, річки, шляхи, море, кораблі, порти, літаки, аеродроми, залізниця з вокзалами, торгівля, зброя армії, митна служба, шкільництво з відповідними будівлями, мережа культурних, медичних і фармацевтичних закладів тощо».

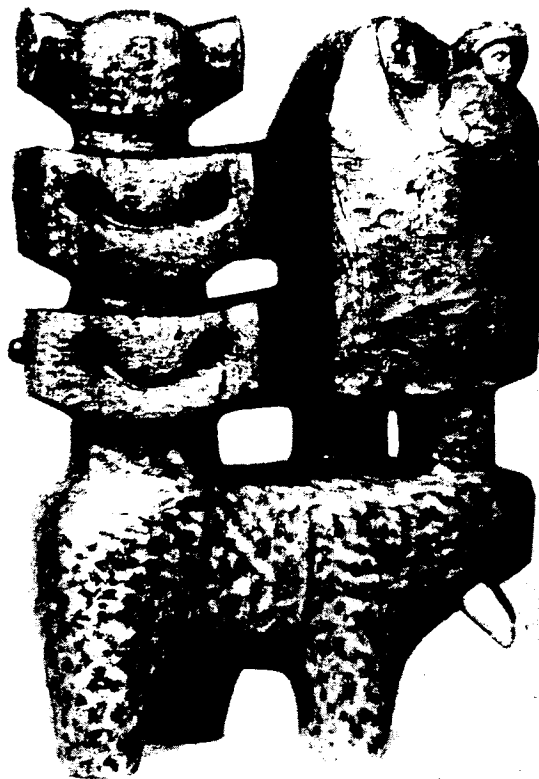
Отже, бачимо, невтомно продовжував сяніччанин, яка величезне місце в нашому особистому і державному житті займає саме економіка. Тому економічним питанням, хочемо того чи ні, ми примушені приділяти чи не найбільшу увагу. Такі народи-нації як чехи, німці, французи, швайцарці, шведи, англійці, американці, канадці, японці давно зрозуміли й усвідомили, що собою представляє економіка, ось чому вони не бідують, а живуть заможнo і в достатках, на високому рівні цивілізації та вносять колосальний внесок і вклад у світовий прогрес.

Мушу вам теж відкрити тайну, що економіка сильно пов'язана з політикою, тому, що остання цілком на ній спирається, – вів своє непересічний знавець економічних проблем.

Тоді, як зрозуміти людей, котрі твердять: «Ми до політики не мішаємося», – з таким запитанням зірвався лемко від Криниці. – Таким особам, а це переважно дослідники біблії (так вони себе називають), треба витлумачити: хоч би ви й не хотіли, пасивно стояли осторонь, а ви мусите займатися політикою, бо не можете обійтися без їжі, одягу, взуття, помешкання, транспортних засобів, знарядь виробництва і т.д., а все це не що інше як економіка, і вона тісно пов'язана з політикою, – кваліфіковано пояснив фаховий сяніцький економіст. – Щойно тепер, після такого Вашого ґрунтового роз'яснення, ми по справжньому зрозуміли, що таке по суті економіка і що вона дуже тісно сплетена з політикою. Досі ці поняття були для нас якісь неясні, позахмарні й мерехтливі, – заговорили в унісон обидва пильні слухачі.

Закінчення з 7 сторінки

Але на тому бесіда ще не закінчилася, бо ясельчанин, мабуть, тому, щоби виправити свою недооцінку економіки в житті людини і суспільства раптом спромігся на ось яке суттєве зауваження: «І в Польщі, і на Словаччині, і на Україні, і в Америці, і в Канаді добре знають, що лемки працьовиті, ошадні, зарадні, ділові, впertі, чесні люди. А які чудові майстри серед них. Чи не такі якраз і надаються для того, щоби займатися економікою? – Ви маєте повну рацію, я вас цілком підтримую і треба нам усім завжди і всюди заохочувати наших земляків до діяльності в економіці, і зокрема тепер під час такої гострої кризи в Україні. Адже не даром то на Україні називають нас, лемків, українськими жидами, подібно як чехів – слов'янськими, а євреїв – світовими жидами. Тож чесною і власною працею багатіймо і допомагаймо витягнути з кризової біди суверенну Україну! – завершував суто економічну розмову спец із економіки, родом з Сянока, але перед самим закінченням трохи подумавши, підкинув ще таке своє міркування: Економіка є також підставою освіти, науки, техніки і спорту. Жоден винахід, ніяке відкриття, або вдосконалення, жоден рекорд не могли б здійснитися без її допомоги. Навіть спорт не мав би змоги дуже розганятися без підтримки з боку економіки. Коштовні лабораторії, кабінети, обладнані за останнім словом техніки, спортивні зали, стадіони, туристичні бази, басейни неможливі без підмоги саме економіки. – Ой, ой, ой! – навіть ці заклади знаходяться в обіймах економіки! – здивувалися обидва, до краю зацікавлені слухачі. – А що ж вдіяла б культура без таких витворів економіки як театральні зали з рухомими сценами, складні поліграфічні машини, кіно, радіо і телебачення, музичні інструменти та інші чудові здобутки цивілізації? Мушу ще доповнити мною раніше сказане про політику, бо підійшла щаслива, підхожа думка. Отже, політика оснований на досяг-

Григорій Пецух. «Весна». Липове дерево, 1970 р.

неннях економіки в цілому, але вона бере також до уваги видатні здобутки культури, науки, техніки, а навіть спорту.

На цьому остаточно головний пояснювач замкнув довгу розмову про життяво важливі економічні справи, бо перерва закінчилася і треба було йти до великого залу Львівської політехніки і продовжувати брати участь у Конгресі.

Петро Смереканич

50-ті роковини, – у відповідь панові Л. Гальові

У своїй статті «50-ті роковини побідного закінчення II-ї світової війни в Ганчові» («Ватра» 11/95 і 1/96 р.), роздумуючи над спадщиною по Союзі Союзі Л. Галь пише: «справа є більш скомплікована, має більш питань, проблем, що в'яжуться в один, важкий до розв'язання вузол». Чи справді воно так? Пройдімось, отже, по історії.

З юридичної точки зору ССРСР ніколи не було створено. Україна, я і інші советські республіки, жодного «союзного договору» не підписувала, парламент (тоді ВУЦВК) жодного такого договору не ратифікував, **бо його не було**. ССРСР було створено на засаді привласнення Російської Росією територій завойованих імперією Романових. Тому власне, ніколи того «союзного договору» не було опубліковано. Щоб все бло ясним, скажемо, що справді був написаний проект договору, але до нього мали засадничі застереження такі ярі сталіністи як Раковський і Фрунзе... Тоді ж було створено в Москві спеціальну комісію, яка мала опрацювати новий проект, але комісія ніколи не зібралась, жодного проекту не опрацювала і на розгляд представникам советських республік не винесла. Було просто **проголо-**

шено створення ССРСР. Така правда. Свого часу писав досить докладно про це проф. Я. Дашкевич. Це щодо формальної сторони справи. Але ще до «створення» ССРСР, УССР ніколи не виступала, як суб'єкт міжнародного права. Делегати від УССР, якщо були, то на пропозицію Леніна, «добровільно» вливались в делегацію Советської Росії, або «добровільно» уповноважували делегацію Советської Росії. Так було в 1918 році в Бересті, так було в 1921 році в Ризі, так було в 1922 році в Генуї... І тут жодних «двох філософій до советського минулого» не повинно бути, дивлячись з української перспективи...

Якщо йдеться про «спадщину по ССРСР/УССР позитивну, що виникає з нечуваного труду советських п'ятирічок», то справді... Україна втратила третину українського населення (без жертв останньої війни!), і збагатилася на десять мільйонів росіян (і ще декого). Наслідки цього видні у нас аж надто; Україна втратила всякий суверенітет, здобутий в роки УНР, над політично-економічною діяльністю на власній землі; Україна властиво не випускала жодної фінальної продукції, а багатьох галузей промисловості взагалі у нас нема, наприклад – фар-

мацевтичної, легкої тощо; українські запаси природного газу, нафти висексплуатовано до нуля, те ж приходиться в вугільній промисловості, а нових інвестицій в цих галузях на Україні не робилося; Україна стала сировинно-півпрефабрикатною базою Росії, і вповні залежною в енергоносіях від Росії. Навіть у військовій галузі – а Україна давала на СА 30% коштів! – маємо парадоксальне положення, – танки виробляються в Україні, а шівки (люфи, стволи) до них в Росії, і так з всім. Це є сьогодні **одною** з причин гальмування реформування господарки.

В сільському господарстві: в УССР присадибні ділянки колгоспників займали десь біля 3% загальної площі, а колгоспники вирощували на них в стосунку до загальної продукції: свиней 30%, корів 50%, рогатої худоби загалом 20%, яєць 47%, м'яса і сала 34%, і так далі... Це наслідки «нечуваного труду советських п'ятирічок», за словами Л. Галья – позитивних...

А тепер щодо воєнної арифметики пана Галья. Правдою є, що Україна мала пропорційно (до населення і території) найбільші втрати, бо аж понад сім мільйонів осіб, хоч ніхто досі точно ще не підрахував правдивих втрат наших. Але і це становить 34% загальносоюзних втрат. Втрати матеріальні теж підраховано і нема потреби повторювати. Але як ці всі втрати розподіляються на Німеччину і на Росію, – ще треба дослідити.

Не зовсім солідно підходить Автор і до питання про початки війни. Російська політика була спрямована на те, щоб на Україні було як найменше військових частин з українським особовим складом, в прикордонних теж. В 1941 році чоловіче населення УССР становило 19,7 міль. осіб, це разом з допризовного віку і з літніми людьми. В УССР, – одну п'яту нашого. Порівняймо можливості з цього виникаючі до понад «4-х міль», червоноармійців, які загинули або потрапили в полон німцям в перших місяцях війни... В Західній Україні в 1941 році «мобілізаційний апарат імперії» не зміг «вигортати безоглядно всі боездатні сили», бо не вспів. На третій день німці були вже під Луцьком, Дубном,... вспів тільки розстріляти тисячі невинних людей по тюрмах, про що Автор не згадує, адже це теж належить до спадщини по СССР.

Вспів імперський апарат вивезти з України, зокрема Східних областей, понад 500 найбільших заводів, які ніколи до нас не повернулися. Ми відбудували зруйновану нашу землю німцями – і росіянами! – власним трудом і коштом.

Якщо йдеться про партизанський червоний рух «на цих землях», то вартувало би заглянути до, хоч би, БСЗ. Там маємо деякі дані – коли Сталін видав наказ переходу в Україну з БССР і РФССР партизанських червоних загонів; коли створено Штаб партизанського руху в Москві і коли почали творити його відповідників в Україні. Незабуваймо, що червоні партизани були складовою частиною ЧА, хоч керовані НКВД. Була це російська партизанка, хоч у ній були і українці.

Відомо, з гітлерівською Німеччиною треба було боротися, як з всяким окупантом, і слава всім, хто виганяв з нашої землі завойовників. Не відповідає дійсності, що корінні російські землі були окуповані на невеликому просторі, якщо йдеться про відношення до України. Подивімся на мапу. Правдою є, що на деяких корінних землях німецька окупація була коротка, а жорстокі бої йшли і на території Росії – Курськ, Сталінінград, Ленінград...

Далі Л. Галья пише: «Тому спогади про війну та воєнні труди визволення з-під німецької окупації так живі в Україні і серед українців, а особливо серед комбатантів. І це не має жодного відношення до «спадщини

Осип Величко: Андрій Савка

по СССР, спадщини по Советській Армії, чи спадщини по Червоній Армії». Ой має, має! Приїдьте до нас в Україну і подивіться і послушайте що «спогадують» ваші ветерани на своїх «октябрських» і «первомайських» маніфестаціях, під якими гаслами і з чікими портретами маніфестують проти Української держави, українськості взагалі. Чи Л. Галья не оглядав хоч-би в телевізії їхніх маніфестацій в Києві 7 листопада 1995 року? Прочитай-те програму КПУ, а там власне найбільше комбатантів, і не обманюйте людей, пане Галья.

Щодо очікування про визволення ЧА, то дозвольте запитати: вкажіть хоч одну країну, в якій після 1945 року не було сильного опору проти «визволення» ЧА? Чому при першій можливості люди і уряди визволених ЧА країн зажадали виводу СА з їх територій? Чи люди так просто сиділи і чекали аж ЧА їх визволить, як Ви оце проповідуете? Тут власне якимсь показником є АК, її постава, і не зовсім така, як пан Л. Галья вмовляє: «навіть командири польської АК (...) виходили витати частини ЧА як союзників, хоч побоювались, що опісля НКВД їх арештує». По-перше, уряд РП весною (!) 1944 року визнав СССР – не без натиску аліантів, – за союзника, а тому командири виконували наказ свого уряду, визнаного світовим співтовариством. (Згадаймо, що Україна не була незалежною державою і не брала участі в війні, як держава, воювали українці в чужих арміях). По-друге, командири АК не виходили витати ЧА, як пише Автор, а являлись як представники уряду РП на даному терені, як «представники правовитої польської влади» на даному терені і зголошували свою готовість до дальшої боротьби з Німеччиною як союзники. Так, зрештою, була задумана вся акція «Бужа». Мало це місце у Львові і на Волині в Ковлі..., після чого НКВД тих відважних

Климківка «перед потопом»

Знімок Й. Корпаля

Закінчення з 9 сторінки

командирів арештувало і розстріляло, напр. Оліву-Ківерського командира 27 ВД АК. (Декому вдалося втекти). Як бачимо справи малися зовсім інакше як викладає пан Л. Галь.

Щодо до «добровольців», які мабуть таки були, то справа виглядала так: Ганчова, як приклад, лежала на території, яка за попередніми домовленостями, мала належати до Дольщі і, як на такій, росіяни не могли проводити «нормальної» мобілізації, а «добровольцям» завжди вільно бути «добровольцями», це їхня воля.

Тут треба додати, що на Україні «добровольців» мобілізовано в 1944 і 1945 рр. до ЧА в допризовному віці, часто малолітніх.

І на кінець. Кожна боротьба, збройна чи політична, завжди ведеться за щось, має якусь мету, ціль, щойно після цього постає питання проти кого і в якій колії за свою мету будемо боротися. А пан Л. Галь відвернув питання. У нього метою стає боротьба з німцями, зрештою єдиною метою. А за що? Це і є, власне, та проклята спадщина по ССРСР, якою нас кормили десятиріччями. І так лили ми свою кров... А може годилося б вже почати думати державницькими категоріями?

Історики, очевидно, скажуть правду. Багато вже сказано, хватить прочитати дослідження проф. М. Коваля з КУ ім. Т. Шевченка, Я. Дашкевича, а навіть деяких публіцистів, як М. Моргуна... Історії не можна вчитися з публікацій писаних на потребу часу, історію треба

мати історичні події, зокрема, коли дивиться з дзвіниці в Ганчові. Але Україна дещо більша по території і населенню, в кожному разі мені так здається. Кожна людина має право висловлювати свою тугу за якоюсь спадщиною, має право і пан Л. Галь тужити по ССРСР, навіть в так завуальованій формі, як в згаданій статті. Але тоді не треба обманювати людей і сказати свою правду про що нам йдеться, тепер же... демократія.

Не знаю, але мені здається, що питання, чому не було представника Української держави на врученні медалів «За відвагу» в Ганчові стане зрозумілим після сказаного вище. Були це медалі російські для бувших солдатів російської армії – РККА/СА. Може комусь воно і дивно, але ЧА/СА не була українським військом і це має безпосереднє відношення до «спадщини по ССРСР і ЧА».

Йдучи таким шляхом думання приходимо до єдиного висновку, а саме: щоб розв'язати той «важкий вузол» треба дуже мало: – Росія (РФ) мусить зріктися всяких претензій на спадщину по ССРСР, всяких прав до України і визнати беззастережно Незалежність України (чого РФ досі не зробила!). Треба, щоб Росія зріклася своїх імперських зазіхань на спадщину по ССРСР/ЧА, і Л. Галя «ветерани» в Україні теж не зріклися цих ідей, про що вже була мова. Не дарма письменник Мушкетик на Конгресі української інтелігенції прирівняв заховання росіян (вони всі «ветерани» ССРСР) в Україні до фольксдойчів в Чехії і Польщі

Лев Галь (Вроцлав)

«Советська спадщина»

(Декілька зауважень до статті п. Степана Семенюка
під заголовком:

«50-ті роковини – у відповідь панові Л. Гальові»)

Думаю, що добре сталося, що п. Степан Семенюк взявся за перо і написав свої зауваження на сторінки «Ватри», щоб висказати свої думки-погляди до питання про «спадщину по Советському Союзу», що однак всіх нас торкається, без огляду на це, чи хочемо цього чи ні. Просто виникає це з суті історії і життя, з факту московського біля 350-річного імперського володіння в Україні або як царської імперії, або через останні понад 70 років як імперії СРСР – «імперії зла».

І. Біда в тому, що здебільш п. С. Семенюк «чіпляється» мене за справи, про які я в своїй статті або не писав багато, або навіть зовсім не згадував.

Так є з питанням юридичного боку виникнення та існування СРСР, а в ньому м.ін. і УРСР та політичних і господарчих узалежнень влад УРСР від московського центру. Не підіймаю в тій справі ані полеміки з п. С. Семенюком, ані не беруся поповнювати її новими фактами чи даними, бо все, що п. С. Семенюк написав є дійсним, підтвердженим історією, документами, а ця дійсність була ще жакливіша, а **наслідки** – як бачимо власними очима – **страшні!!**.

Але це все не заперечує фактам, що «західний світ» не зважав ані на ці юридичні нюанси підстав виникнення СРСР, ані на злочини поповнювані советським, большевицьким режимом супроти своїх і чужих громадян так в часі революції, громадянської війни, **страшного, штучного, цілево зорганізованого голоду** в Україні, з його жертвами понад 7 мільйонів людей, чи вбивство-морду сотень тисяч – а напевно і мільйонів – людей різних національностей в Білорусі (Куропати) чи в Україні (Бабин Яр і біля Харкова, Винниці та інших міст України), або врешті морду-вбивства 10 тис. польських старшин у Катині в 1940-1941 рр., про що відомим було урядам Великобританії і США, а також президентові США, і цей «західний світ» признав – **а також постійно визнавав** цей політичний, юридично незаконний твір з а к о н н и м, шанував його на дипломатичному форумі, підписував з ним договори і союзи, альянси, віддавав в руки оцього режиму сотні тисячі людей, що з оцим «режимом зла» боролись, хоч знав, що ці сотні і тисячі людей будуть фізично винищені органами НКВД. Так як нині цей самий «Західний світ» помпує мільярди доларів в структури нової імперської Росії, хоч знає, що вони є зараз перекинуті на приватні конта в Західній Європі, або використовувані на імперську загарбницьку війну проти Грузії, Таджикистану, Armenії чи Чеченії, а уряд цієї нової імперської держави без більших перешкод приймають як члена європейських структур Ради Європи в Стразбурзі!!! (Щоб прийняти до європейських структур Україну, треба було вислати на Крим спеціальні комісії, щоб перевірити чи заховуються там права людини, права людини в Чеченії «Західного світу» не цікавлять!!!).

Не лише можна, але необхідно треба мати (!!)) вповні обгрунтовані застереження-спротиви супроти злочинної практики і мети кривавих, диктаторських, імперських, московських урядів супроти України, але не можна не зауважувати факту, що після 270 річного абсолютно імперського московського володіння в Україні, коли не вільно було публікувати творів в українській мові, вживати слова «Україна» лише «Малоросія» (валуєвський та емський укази царські з 2-ої половини ХІХ ст.) і т. п. то після 1918 року в «революційній Росії» появляється слово «Україна», «український», «національне відродження» і т.д. Щоб попередити п. С. Семенюка **повторю за мою статтею:** «... розстріляне відродження» (чого п. С. Семенюк не вспів, чи не хотів зауважити!!!).

Чи це кому подобається, чи ні, є фактом, що підсоветська Україна – УРСР виступає на політичній і дипломатичній міжнародній арені – вправді в обмеженому розумінні і перед усім номінально, все ж таки однак – як підмет (вправді хімеричний, але підмет!) міжнародного права – є членом ООН, перед осідком якої в Нью-Йорку майорить – все таки майорить – вправді советський – але однак смає український прапор, а Україна – УРСР є визнана всіма державами, членами ООН, як одна з них! Вже ніхто офіційно, – саме офіційно – не говорить, що чогось такого як Україна нема, що є Малоросія і тільки Малоросія, хіба що традиційні твердоголові московські нацисти і польські «мілносінки» різних «кресув».

Я пригадую ведені в нас дискусії з половини 1950 років з членами ОУН і УПА, що вийшли з польських в'язниць, вертали з заслання в Сибіру, з советських гулагів. Підкреслювали свій вклад в боротьбу за незалежність України та висказували думку, що їх роль в дальшій боротьбі за вільну Україну в будучині ще не є закінчена. М. ін. і я не заперечуючи їх минувшині, стоячи на становищі, що ніколи жодна еміграція або діаспора, люди за кордонами батьківщини не мали в історії вирішального впливу на це, що діється в батьківщині. Я висказував думку, що на еміграції члени ОУН, УПА можуть ще багато зробити, але в батьківщині, вдома, в ближче неозначеній будучині вирішувати судьбу народу і держави – незалежно чи це кому подобається чи ні – що тепер і в будучині будуть при владі, тобто політики і діячі комуністичної, большевицької формації. Інших бо політичних структур в тоалітарному режимі нема і не буде, бо така природа системи абсолютної варварської поліцейської диктатури. Патріотів, дисидентів, що давали про себе чути в тамтих часах (Святослав Караванський, Валентин Мороз та інші) запроторювали до концтаборів гулагу, а там навчитися управляти державою, розв'язувати питання державного рівня чей же не можна було. І це є також спадщина по СРСР!

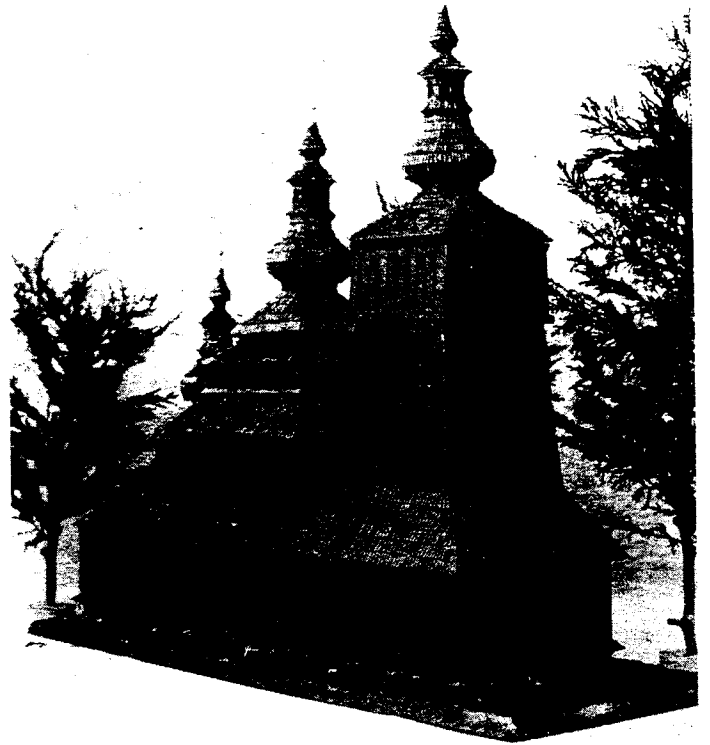
А молоді реформатори і політичного і економічного життя відродженої України виводяться з большевицьких середовищ України, з сімей, що переховали і перенесли патріотичні почування через чорні дні московської тоталітарної диктатури до нинішніх часів. І це є також спадщина по СРСР. а спадщина

Закінчення на 12 сторінці

Закінчення з 11 сторінки

спадщині нерівна! Хід подій при розпаді СРСР років 1985-1991 (горбачовська «гласність», «перестройка» і т.д., виступ «пучистів» та інших і те що діялось в Києві і в Україні), Товариство української мови, патріотичне згуртування інтелектуалістів, діячів культури за відродження «Рух» і т.д., поведінка секретарів ЦК КПУ і командирів Військового Київського округу літом 1991 р. і т.п., стріча президентів Кравчука, Шушкевича, Єльцина в Біловежській пуші і розв'язання-ліквідація СРСР в осені 1991 р., декларація про суверенітет і референдум про незалежність з 1991 р., привернення большевицьким, ще брежневським парламентом – Верховною Радою України – національних прапору та гербу України і т.д., було підтвердженням думок висказуваних в другій половині 1950 років. Бо це закономірність суспільно-політичного розвитку народу, народів! І це також спадщина по СРСР. Іменно це, що в Києві був в 1989-1918 рр. Уряд УРСР, іменно «Української... Республіки» – яка б вона там **на зовні** і не була – не треба було як у 1917-1918 рр. зачинати від I-го, II-го, III-го і IV-го Універсалів! І це також спадщина по СРСР, що спадщині нерівна! Вистарчило, що саме оцей большевицький парламент УРСР – Верховна Рада УРСР під натиском авторитету Першого Секретаря ЦК КПУ, проголошував закони про державну мову, суверенітет, а потім про незалежність і національну символіку – прапор і герб України, що секретарі ЦК КПУ забажали зважнити на міжнародному форумі і стати президентом незалежної української держави та їздити за кордон і бути прийманим в світі зі всякими належними почестями, передбаченими дипломатичним протоколом і приймати в Києві прем'єрів Великобританії, президентів США (навіть коли вони – п. Маргарет Тачер та п. Джордж Буш арогантно поводитись до питання про суверенітет у Верховній Раді!!!) – щоб могла **без проливу крові** повстати суверенна українська держава! І це також спадщина по СРСР! Бо не треба було зачинати від нуля! Вистарчило – по схваленні закону про Національну символіку Верховною Радою – змінити перед осідком ООН в Нью-Йорку прапор України, а не зачинати від нуля юридично-дипломатичну процедуру про визнання і прийняття нової держави до структур ООН. І це також спадщина по СРСР!

2. Про економічний бік виводів п. С. Семенюка така не буду прилюдно роздумувати. Який був стан економіки і технічного рівня промисловості та сільського господарства і промислу в 1917-1920 рр., а який в 1989-1991 рр., кожному хто цікавиться цим питанням відомо. Це саме стосується і транспорту, і енергетики, і засобів зв'язку та передачі інформації, науки різних ділянок! Чи цей стан міг бути вищим та під оглядом технічним і економічним кращий – це очевидно питання в роді: «що було б, якщо б...». Про економічну і технічну залежність підкорених і різними імперіями територій відомо не віднині з наукових досліджень і політичної, і господарчої географії. І такі самі питання виникають чи в сфері володіння імперії російської, чи французької, португальської, еспанської чи англійської. Діло в тому, що так закінчення імперського володіння нарешті закінчується раз

Церква з Крапної. Модель зробив Михайло Вархіл з Лигниці.

більш (Ветнам, Алжир), раз менш (Індія) криваво. В російській імперії цей процес (перерваний в 1917-1920 рр.) доперва починається і проходить радше більш криваво (Грузія, Азербейджан, Армения, Абхазія, Таджикистан, Чеченія). Чи Україні вдалось вже уникнути кровавого варіянту виходу з імперського російського володіння? – треба надіятися, що однак так! Всі політичні питання вкінці мають своє джерело в економіці, а російська демократія (а польська також!!!) кінчається там, де виникає питання **н е з а л е ж н о ї** української держави і **н е з а л е ж н о ї** української економіки!

Державу як і суспільство та його господарку охороняє армія. І в Україні 1990 років – не так як у 1917-1918 рр., не треба було творити українську армію **від нуля**, в боротьбі з масами зревольтованих царських військ, що перевалювались вздовж України в дорозі з фронту домів, а в два місяці пізніше в боротьбі з наступаючими большевицькими дивізіями з напрямку Гомеля, Харкова і Полтави під командуванням Коцюбинського і Муравйова, а просто перейняти відповідним законом Верховної – большевицької прецінь – Ради всі військові округи советської армії (армії СРСР) в УРСР – Україні, як військові округи України – нової української держави і зачати набирати нові річники (вже четвертий!) в українську армію, а офіцерам дати можливість вибору: служити далі в Укра-

їнських збройних силах або пі і виїхати в Росію. І це також спадщина по СРСР!

3. Різні питання, що торкаються війни та різноманітних її аспектів п. С. Семенюк трактує однобічно та пропускає деякі істотні справи, або переміщує факти.

Весною 1941 року советська військова влада крім нормального військового побору молодого річника змобілізувала велику кількість мужчин – особливо в нових західних військових округах (на землях прилучених до СРСР в осіні 1939 р.) на т. зв. військові вправи (таємна форма мобілізації) та розмістила ці маси мобілізованих у лісових військових базах.

Другий спосіб таємної мобілізації це включення сотень тисяч мужчин до робочих батальйонів для виконання-продовжування будови військових укріплень в невеликій відстані від німецько-советського кордону, а також багатьох польових летовищ для летунських сил Червоної армії як і військових баз-магазинів. В цей спосіб советська влада очищувала нові західні території БРСР і УРСР від – на їх думку і правильно, – політично непевного для СРСР елемента, чому мали також служити масові арешти та депортації на Сибір сотень тисяч людей. Оці слабо військово підготовані маси людей кинули проти наступаючих, прекрасно підготовлених та технічно оснащених дивізій «вермахту». Оскільки успіхи німецьких армій на північному напрямі були відносно скорі, то на південному (Україна) радше повільніші. Тому особливо в Україні було відносно багато часу і для евакуації і для «чисток» у в'язницях НКВД. Треба лише брати до уваги цілу Україну, а не лише Луцьк чи Дубно.

Пан С. Семенюк подає числа – арифметику для ілюстрації величини воєнних втрат та мобілізаційного потенціалу України. Але рівночасно п. С. Семенюк вдає, що не розуміє, що в різних фазах війни ступінь мобілізації зростає і пересувається так вниз як і вгору віку мужчин. Наприклад, за даними «Другої світової війни», книжки спертої на рапортах американської військової розвідки польською мовою перевидання «Беллона», Варшава 1995 (Польща) встигла до вересня 1939 року змобілізувати лише несповна 1 мільйон вояків на запланованих 1.450 тисяч, а після арифметики п. С. Семенюка потенціал мобілізаційний тодішньої Польщі (біля 35 мільйонів громадян) виносив біля 8-9 мільйонів мужчин. А мобілізація у Польщі в 1939 р. за даними полк. Маріяна Порвіта («Коментарі до історії польських оборонних дій 1939 року», т. 1, Варшава 1983) характерна була тим, що 3/4 збройних сил могли бути мобілізовані неявно, а 4 дивізії піхоти частинно неявно (як виникає з простого рахунку – невелика) в загальній явній мобілізації. Ген. полк. Франц Гальдер у своєму «Воєнному дневнику» (польське перевидання МОН, Варшава 1971) подає, що після стану на день 31.8.1939 р. (6-ий день мобілізації) «Вермахт» начислював 2,6 мільйонів людей. А після арифметики п. С. Семенюка мобілізаційний потенціал Німеччини повинен виносити біля 20 мільйонів мужчин. За свідченнями різних істориків II Світової війни втрати III Райху фронтів вояків перевищують 10 мільйонів людей, а в останніх місяцях 1944 р. армія Великої Німеччини нараховувала біля 10 мільйонів

вояків. Подібні неповні дані за дослідженнями російських істориків по 1987 році (публікації часопису «Огоньок») стверджують, що втрати фронтів вояків Червоної армії біля 20 мільйонів мужчин, а стан армії під кінець війни (1945) більше 15 мільйонів. Аналогічно нормальний воєнний потенціал мобілізаційний СРСР біля 45 мільйонів мужчин, з тим, що в Червоній Армії служили і воювали також жінки, а до уваги треба брати дикарський, азійський підхід советських, російських практик до мобілізації як постачання гарматного м'яса!

Добре було б, щоб дискусанти добре передумували тему і це що хтось пише, щоб не треба було доказувати, що автор «не є верблюдом»!

Очевидно, що і советська партизанка і Червона армія це структури советські, піддані контролю Головного штабу і Сталіна (головної квартири – командування) Червоної армії. І армія і її складова частина – партизанські відділи і об'єднання, так як і республіки і господарчі відомства були советські, большевицькі, завідувані з московського центру. Чейже іншими в тоталітарній, імперській, поліцейській диктатурі бути не могли. І в такій дійсності жив український нарід, так як і інші поневолені Москвою народи, працював, творив, боровся – воював у війні 1941-1945 рр. Це просто очевидне і про що тут дискутувати-спорити?

Чому дивуватися, що для людей в Україні німці – окупанти, нацисти, каральні команда, «айнзацгруппен» були чужими, ворожими а їх близькі, що служили в рядах Червоної Армії, чи червоних партизанських загонах були свої, близькі? Чи це повинно дивувати, бути неясним? Очевидним є, що на територіях опанованих через УПА, а не червоною партизанкою – своїми, близькими були воїни УПА а не Червона армія. **І це також наша дійсність** і спадщина по СРСР і по загарбницькій польській політиці супроти українських західних земель, Волині і Галичини перед усім та Закарпаттям!

До статті «Наше лікарське товариство»

Академік Академії наук вищої школи України та Української Академії оригінальних ідей, доктор мед. наук, професор Петро Можицький. Дніпропетровськ, вересень 1994 р.

Фото О. Колянчука

Цісик Омелян

Омелян Цісик народився 18 березня 1887 року в селі Ключеві Марієво-Коломийського повіту в сім'ї священика. Гімназію та університет закінчив у Чернівцях на Буковині. З 1910 по 1914 р. вчителював у Кіцманській гімназії. В часі першої світової війни вчив дітей біженців у Відні, відтак учителював у Чернівцях. У 1919 році повернувся до Коломиї. Вчив у Державній гімназії та в приватній дівочій семінарії і був настоятелем чоловічої бурси. З 1923 по 1925 р. вчителював на Мазурах. У 1925 р. переїхав до Стрия. Вчив українську мову в Українській гімназії. У 1930-1939 рр. був директором Української жіночої учительської семінарії в Стрию. У 1940 році організував Українську державну учительську семінарію в Криниці, де був директором і викладачем української літератури на старших курсах до 1944 року. У 1944 році Українська учительська семінарія припинила своє існування.

ДИТЯЧА СТОРІНКА

ПИСАНКА

Розмалюю писанку,
Розмалюю,
Гривастого коника
Намалюю.

Розмалюю писанку,
Розмалюю,
Соловейка-любчика
Намалюю.

А сопілка буде грати,
Соловейко щебетати,
А гривастий кониченько —
Славно танцювати.

У Дитячій сторінці „Ватри” ч-4/11/ за-
йшла помилка. В третьому рядку від гори
Математичної хрестівки, перед цифрами
1 і 3 подано знак „-”. Повинно бути
„+”. Всіх зацікавлених перепрошуємо.
Побіж догадамо, правильне розв’язує...

$$\begin{array}{r}
 0 + 3 + 2 = 5 \\
 + \quad - \quad + \quad + \\
 2 - 1 + 2 = 3 \\
 + \quad + \quad - \quad + \\
 1 + 3 - 2 = 2 \\
 = \quad = \quad = \quad =
 \end{array}$$

Лемківська хроніка

23.12.1995 р. проведено третє поширене засідання ГУ ОЛ. Взяли в ним участь голови гуртків ОЛ і запрошені гості. Обговорено тіж справи Ватри'96.

9 січня 1996 р. Стефан Гладик з-к голови ОЛ провів розмову з Веславом Кавйорским – директором Окружного Музею в Новім Санчі в справі встановлення памятковий таблиці на стіні будинку Музею Никифора в Криниць. Узгіднено, што директор В. Кавйорскі скличе в тій справі нараду початком лютого в Криниць. Узгіднено, што треба на тоту нараду запросити люди, котри памятают іщи Никифора Дровняка за жита артисти і можут ствердити, што Никифор Дровняк, то тот сам, котрому надано службове призвисо – «Криницькі».

12.01.1996 р. Василь Шлянта – голова ОЛ і його з-к Стефан Гладик спіткалися в домівці ОЛ в Горлицях зо студентами Вишой педагогічної школи з Жешова, яки пишут наукови праці з історії і сучасного жита лемків. Єдни з них пишут про діяльнист Об'єднання лемків.

13 січня одбилося 17-те засідання Президії ГУ ОЛ в Ганчові. Обговорено підготовку до наради, яка має одбитися на початку лютого в Музею Никифора в Криниць.

13.01 представники Програми суспільного діялогу Фонду співпраці – „PHARE”: Йоанна Кушлек і Ян Сальоні запізналися з діяльністю Об'єднання лемків. 1994 році з той Фундації призначено фонди на реалізацію фільму о давнім мазярстві селян Лося. В 1995 році повстав такий фільм. Представники „PHARE” дуже високо оцінили етнографічно-документальни прикмети того фільму. Узнали тіж, што ОЛ розвиват дуже широку всебічну діяльнист в продовжаню власной культури.

13.01. зорганізувано новорічну забаву – Маланку в Горлицях.

13-14.01. зорганізували Маланку в Лігниць.
«...писав... з Заходу, що був на «Маланці» в Лігниць, на котрій було 500 осіб і дуже гарно бавились всі. А організаторів «Маланки» було аж чотири угруповання, а то: «Стоваришиня лемків», ОУП, «Батьківський Комітет при Українському ліцеї» і ансамбль «Кичера». Но і якомсь не покусалися, бавилися згідно всі... православні, візантійські українці і атеїсти...» (з приватного листа до редактора «Ватри»). Чи врешті... «мудри лемки пред ярмаком?»

19 січня на Богоявленя в кільох грекокатолицких і православних парохіях проходило традиційне свячення йорданской води на ріках з участю Єпископів, Свяшеників і вірних. Над Сяном биво найбільше місьць свячення води.

31.01. в Міністерстві охорони середовища натуральних ресурсів і лісництва в Варшаві одбилося спітканя в справі дальшого ограничиня в 1996 році стинки

Вице-міністр культури М. Ягелло на XIII Лемківській Ватрі

дерева в лемківских лісах. Покривджених акційом «Вісла» репрезентували Василь Шлянта – голова ОЛ і його з-к Стефан Гладик та Юрій Рейт – голова ОУП. Представники Лісів державних не погодилися на дальше стриманя стинки дерева на дотихчасових умовах. Стинка дерева буде стримана в тим році лем в тих лісах, в котрих гіпотечни власники означат границі своїх лісів або покажут тоти границі лісника.

5.02. в Висові на Лемківщині представники ОЛ голова Василь Шлянта і з-к голови Стефан Гладик спіткалися з головою Сеймовой Комісії охорони середовища натуральних ресурсів і лісництва – Яном Коморніцкім та посланком Гражином Котовіч – членом Сеймовой комісії суспільной політики. Зобрани обговорювали правни можливости звернення забраного лемкам маєтку, в тим і їх лісів державним Урядом Польщи людовой.

В проєкті закону о реприватизації не є покривджених акційом «Вісла», для того треба шукати виходу в обовязуючим стані права. Представники ОЛ згромадили дуже інформації і документив, што вказуют на нарушеня тодішнього права в часі переказуваня лемківских маєтків державі. Таке нарушаня права, представниками повітовой державной адміністрації било безправне при переказиваню маєтків по виселених лемках в 1945 році до УСРР і в 1947 р. на Західни землі Польщи.

Била то перша зустріч, на котрій схвалено провести слідуєче таке спіткання з участю правників.

7.02. в Музею Никифора в Криниць, директор Окружного музею в Новім Санчі – Вацлав Кавйорскі, на внесок ОЛ зорганізував нараду в справі родоводу Никифора.

Голова ОЛ Василь Шлянта представив зобрани документи котри сповнили вимоги «методологічно-го», єднозначного усталеня, што артиста-маляр, знаний вшитким «Никифор» є то **Епіфан Дровняк**. Учасники наради узгіднили форму і зміст двомовной таблиці, што буде вставлена на стіні при вході до Музею Никифора.

Представники лемківских організації, што брали участ в нараді, спільно виступили до Уряду міста Криниць о згоду поповнення нагробной таблиці Никифора написом буквами його імена і призвища, дати народженя і смерти і вставленя трираменного хреста.

Криниця. Вілля «Романівка» – музей Никифора

11.02. одбулося 18-те засідання Президії ГУ ОЛ в Ганчові. Обговорено справи звязані з таблицею – погрудям Никифора Дровняка, яка має бити вставлена на стіні при вході до його музею в Криниці і доповнена його цментарного пам'ятника написом кириличними та трираманним хрестом.

15.02. Краківська TV – друга програма, што надає 20 хвилинни передачі «У себе» о меншостях народових кожного четверга од 18⁴⁰ – 19⁰⁰ год. надала фільм «Сонд над лемками» (Суд над лемками) о повстаню в Фльоринці Лемківской Републіки і ей ліквідацію.

5.12.1918 р. о. Курило – парох з Фльоринки скликав зобрания люди з Західной Лемківщини. Постановлено створити Лемківску Републіку з премером дром Ярославом Качмарчиком і старатися прилучити ей до Росії. В березни 1920 р. на загальних зборах ЛР схвалено прилучити Лемківщину до Чехословащини. В грудни 1919 р. трьох заложителів ЛР арештувано: д-ра Ярослава Качмарчика з Білцаревой, о. Дмитрія Хилка, пароха з Ізб і Миколая Громосяка з Криниці. Юліан Скальські – слідчий з Грибова вніос скаргу до IV-го Виділу карного в Кракові на них о пробу одорваня Лемківщини од Польщі і прилученя ей до Росії. По 6 місяцях увязнення одбився суд присяглих суддів над членами Уряду Лемківской Републіки. Суд уневиннив арештуваних, оправдаючи їх тим, же не нарушили права, бо виконували волю тих, котри їх вибрали до керуваня Лемківском Републіком.

18.02. в Висові проходив третій перегляд колядників, што їх організує Гмінний осередок культури Устя. Нажаль з гуртків меншости народових виступила лем «Мрія», што діє як колектив ОЛ в Горлицях.

В тій імпрезі брали іщи участ три польски групи з Висови, Ганчови і Кобилянки.

19.02. зорганізувано спітканя з послами Сейму РП: Яном Коморовскім – головою Сеймовой комісії охорони середовища ресурсів натуральних і лісництва, Гражином Котовіч – членом Сеймовой комісії суспільной політики, Анджейом Демутотом – директор Відділу геодезії і картографії господарки ґрунтами Уряду воевідского в Новим Санчи та Тадеушом Петріком – директором подібного бюро з Кросна, Юзефом Радзіком – вітом Гміни Устя і його з-ком Юзефом Радзіком – директором Кооперативного Банку в Устю.

Лемківску сторону репрезентували: голова ОЛ Василь Шлянта, його з-к Стефан Гладик, Петро Чухта і Петро Васуля – члени Президії ГУ ОЛ, голови гуртків ОЛ Дмитро Ридзанич з Квятона, Лукачин з Ганчови, Болдис з Конечной і інши власники лісів, котрим їх забрали по виселеню акційом «Вісла».

Сут таки припадки, же властителі не били виселени а їм ліси забрано і до гнеска не звернено, або на ліси спілкові чи громадски не било видано «децизій» о перенятю таких лісів, лем переказано їз до ужиткуваня державним лісництвом.

Зобрания узгіднили, же в таких випадках заінтересувани будут звертатися до Воеводи в Новим Санчи чи Кросні о уневажніня такого переказаня лісів державі і виданя постанови звернення їх гіпотечним власникам. Коли би Воеводи того не виконали позостає дорога судова доходжия своїх прав власности.

(ВШ і П. Шафран)

Rościław Żerelik (Wrocław)

Kilka uwag o Łemkach

(w związku z książką Kazimierza Pudło „Łemkowie. Proces wrastania w środowisko Dolnego Śląska 1947-1985”, Prace i materiały etnograficzne, t. XVIII, Wrocław 1987, ss. 197, 31 ilustracji)

(Продовження з ч. 1(12), січень 1996 р.)

Przytoczone przez K. Pudło argumenty nie przekonują, bowiem od połowy 1946 r. UPA była w odwrocie, tracąc ludzi i sprzęt. W żadnym miejscu Autor nie pisze jak silne było poparcie Łemków dla ukraińskiego ruchu narodowego (UPA, OUN), a prezentując udzielaną przez nich pomoc stale przytacza przykłady działalności ukraińskich organizacji podziemnych z całego terenu zamieszkałego przez ludność ukraińską, w tym Łemków. Po przesiedleniu do USRR w 1945 r. ok. 500 tys. Ukraińców (w tym ok. 70 tys. Łemków), w Polsce pozostało ich ok. 150 tys., a wśród nich ok. 30 tys. Łemków (niektóre źródła podają, że 50 tys.). W 1947 r. na terenie Zachodniej Łemkowszczyzny działały tylko dwie sotnie w sile 220 ludzi (Brodczyca i Smyrneg), ale tylko ta druga była łemkowską. Utworzenie tylko jednej sotni wśród społeczności liczącej ponad 100 tys. ludzi (po wysiedleniu 30-50 tys. dowodzi raczej czegoś wprost przeciwnego, mianowicie że czynne poparcie nie było wcale tak mocne. Na Łemkowszczyźnie Wschodniej czasowo operowały 4 sotnie (Lisa, Stacha, Chrina i Bira), jednak nie był to ich główny teren działania. Po reorganizacji na całej Łemkowszczyźnie pozostało ok. 200 strzelców. Na osłabienie działalności UPA wskazuje też analiza poniesionych strat w l. 1944-1947 na obszarze Polski, które wynosiły: po stronie polskiej 599 osób cywilnych i 1600 żołnierzy i pracowników MO i SB, a po stronie ukraińskiej 5500 osób, w tym także ludność cywilna¹⁰.

Niemal całkowicie pominął natomiast Pudło problem, stojący sprzeczności z przedstawioną wyżej tezą, walki Łemków przeciw hitlerowskiemu okupantowi i o Polskę Ludową. Mało jest takich artykułów jak opracowanie J. Bieńka, dotyczące organizacji przerzutów przez granicę żołnierzy polskich¹¹. W latach 1939, 1944-1945 kilka tysięcy Łemków służyło w WP, Armii Czerwonej, Korpusie Swobody, komunistycznej partyzantce. Nic nie mogło jednak ich ochronić przed przesiedleniem¹².

Przyczyn przesiedlenia należy upatrywać gdzie indziej, a mianowicie w lansowanej wówczas zasadzie państwa narodowego¹³, a czego przejawem była też likwidacja szkolnictwa białoruskiego w l. 1946-1947. Warto przytoczyć w tym miejscu zdanie Władysława Gomułki – „Chcemy budować państwo jednonarodowe” i Bolesława Bieruta – „Naród polski w wyniku wojny i zmian terytorialnych przekształca się z państwa wielonarodowego w państwo jednonarodowe” (cyt. za K. Kersten).

Przesiedlenie Łemków w IV-VI 1947 r. było ostatnim momentem, kiedy można było tego dokonać pod pretekstem likwidacji UPA i bez obawy o jej wzmożoną działal-

ność zbrojną. K. Pudło dostrzega wprawdzie tendencję do tworzenia państwa narodowego (s. 90-91), ale nie wiąże jej z przyczynami przesiedlenia, tylko z trudnościami mniejszości narodowych w rozwoju własnej kultury i oświaty.

Nie w pełni oddał też Autor opisów transportów. Wiele zastrzeżeń budziła postawa konwojentów, a na zły stan zdrowotny i higienę przesiedleńców zwraca uwagę T. Kusiak¹⁴. Szczególnie dobrze pamiętają Łemkowie karny obóz pracy w Jaworznie, w którym wielu z ich bliskich poniosło śmierć, skierowanych tam bez sądu, przeważnie na skutek bezpodstawnych zarzutów. Wprawdzie kwestia ta nie była dotąd należycie opracowana, ale nie można tego zagadnienia było potraktować tak jak uczynił to Pudło. Dla przeciętnego Łemka urodzonego po II wojnie światowej Jaworzno jest symbolem cierpienia narodu, tak jak dla ich ojców w II Rzeczypospolitej takim symbolem był Thalerhof, austriacki obóz karny.

Rozdział III poświęcony jest osadnictwu Łemków w województwie wrocławskim (w granicach z 1950 r.). Według ustaleń Autora osiedlono wówczas 3070 rodzin (13 198 osób). Biorąc jednak pod uwagę granice województwa wrocławskiego z 1948 r. osiedlono łącznie 4292 rodziny (18 804 osoby wg stanu na IX-X 1948 r.). Nie wspomina Autor także o tym, że rodziny miały być rozmieszczone według kategorii A, B i C¹⁵. Do niewątpliwych osiągnięć w tej części pracy zaliczyć należy uwagi dotyczące pierwszych lat gospodarowania Łemków na Dolnym Śląsku, prób ułożenia sobie życia w nowym miejscu, podkreślenie jego tymczasowości w rozumieniu przesiedleńców. Pomoc państwa należy uznać w 1947 r. za symboliczną, a przytoczone dane o przekazanych im artykułach spożywczych czy materiale siewnym po przeliczeniu okazują się wysoce nie wystarczające.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem Autora, który na poparcie swojej tezy o pozytywnych wartościach wynikających z przesiedlenia, a mianowicie podniesienia stopy życiowej Łemków i wynikającej stąd rzekomej niechęci do powrotu w góry, przytacza wielce niereprezentatywną wypowiedź młodej 18-letniej, urodzonej na Ziemiach Odzyskanych, dziewczyny. Tym bardziej, że stopa życiowa Łemków zamieszkujących obecnie Łemkowszczyznę nie jest wcale niższa od tej na ziemiach zachodnich RP.

W rozdziale IV przeanalizował Pudło współżycie Polaków i Łemków. Ci ostatni przesiedleni na Dolny Śląsk zastali tu społeczeństwo kształtujące się już ponad dwa lata, ale pełne niechęci i wrogości wobec osadników. Atmosferę wrogości podgrzewały często same władze¹⁶.

Никифор. Церква з постаттю.

Stereotyp Ukrainca-banderowca odgrywał tutaj istotną rolę. Autor umiejętnie przekazuje natomiast proces łamania wzajemnych uprzedzeń i wrogości. Interesujące są zwłaszcza opinie Łemków o poszczególnych grupach ludności polskiej, spośród których najlepiej wypowiadali się oni o Wielkopolanach.

Ale przesiedlenia nie mogły doprowadzić, na co liczyły władze, do szybkiego wynarodowienia. Było wprost przeciwnie, bowiem Łemkowie od chwili przyjazdu próbowali gromadzić się w większych skupiskach i zamykali się w obrębie wspólnoty. Akceptacja reguły, że wobec człowieka należącego do innego narodu można zawiesić obowiązujące normy moralne, że ludzi można dowolnie przemieszczać w imię racji państwowych, musiała mieć negatywne konsekwencje¹⁷. Stąd też brały się początkowe trudności Łemków w zgodnym współżyciu z ludnością polską.

Przypisy:

¹⁰ Za poważne uchybienie w tej części pracy uznać należy pominięcie podstawowej [do niedawna] pozycji dotyczącej działalności UPA: A.B. Szcześniak, W.L. Szota, *Droga do nikąd. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce*, Warszawa 1973, zob. też jej rzeczową recenzję: A. Shtendera, *Budania nad dziejami UPA w PRL*. „Sučasnist”, Monachium lato 1985, z. 1-2, s. 125-144. „W zamian” Autor cytuje cztery powieści. Shtendera uważa, że Smyrny zorganizował swoją grupę bojową w sile czoty (plutonu) dopiero po wysiedleniu Łemków. Działała ona po obu stronach granicy polsko-czechosłowackiej do jesieni 1948 r. (s. 137).

Михайло Олесневич

Дівчини уroda

Дівчина молода і красна урода
є така, як ружи квіт,
што квітне і в'яне а потім остане
Лем кольці а краси ніт.

Дівчина молода і красна урода
є така, як в марці сніг,
Што вкурит і згине і з водом одплине
І юж ся не верне ні.

Дівчина молода і красна урода
є така, як чар,
Што очи чарує а потім ся чує
в серці зо жалю жар.

Плин водо поволі, бо не вернеш ніколи
Ти ружо помалу росний,
Бо час скоро іде, што било не прийде
Юж ся не верне, ні.

Дівчино молода, будь в красі, в уроді
Шануй ся, а не пишний, ні,
Бо як ружа звяне, як вода одплине,
Так краса промине ти.

¹¹ Pisał on m.in.: „...Łemkowie znani byli przede wszystkim z absolutnej uczciwości... kto odda swój los w ręce Łemka przewodnika – osiągnie zamierzony cel z absolutną pewnością... Wsypy zdarzały się tu o wiele rzadziej niż to miało miejsce w rejonach, gdzie przerzuty odbywały się wyłącznie w oparciu o element polski” („Tygodnik Powszechny”, 14 IV 1985).

¹² Jak zatem mają odebrać słowa ze wspomnianego artykułu Bienka: „Ale gdziekolwiek są – niech będą przeświadczeni, że ich często bohaterska postawa na wspólnym z Polakami froncie walki z hitlerowskim najeźdźcą nie została zapomniana”.

¹³ K. Kersten, *Ludzie na drogach. O przesiedleniach ludności w Polsce 1939-1948*, „Res Publica”, 4/1987, s. 54-63. Wynika to także z opinii starostów powiatowych, np. w sprawozdaniu starosty średzkiego z sierpnia 1947 r. „Łemkowie ci są na razie zdezorientowani, przy porozrzucaniu ich jednak po powiecie ulegną oni siłą faktu bez cerkwi i inteligencji ukraińskiej spolszczeniu, tym bardziej że wielu z nich są to dusze polskie ukradzione Narodowi Polskiemu przez popów grekokatolickich przez ochrzzczenie w cerkwi, zwłaszcza w okresie kokietowania regionalizmu i Łemków przez starostów polskich do roku 1939 oraz w okresie okupacji niemieckiej, gdzie w Krynicy bawił cały sztab inteligencji ukraińskiej” (AP Wr., UWW, VI/686, s. 47).

¹⁴ T. Kusiak, op. cit., s. 128.

¹⁵ Ibidem, s. 124.

¹⁶ „Nie dość, że rozpuszczano na nasz temat nieprawdopodobne brednie, to na oficjalnych zebraniach przed naszym przybyciem do Michałowa przestrzegano mieszkających już ludzi, że osiedlą się tu półdżicy Łemkowie, którzy są najdzikszym plemieniem ukraińskiego narodu, i że ci Łemkowie w karpackich lasach grabili i mordowali spokojnych ludzi i dlatego wojsko musiało ich przesiedlić [...] A my długo nie wiedzieliśmy o tym. Dopiero po jakimś czasie sami nam o tym powiedzieli, bo przecież ludzie muszą jakoś ze sobą żyć, bo są sobie potrzebni (S. Madzelań, *Smak doji*, Nowy Sącz 1986, s. 4).

¹⁷ K. Kersten, op. cit., s. 64.

Лідія Колянчук (Перемишль)

Наша лікарська громада

До другої світової війни тільки небагатьом лемкам вдалося здобути лікарську професію. Була це невелика громадка і – здається – не охоплювала навіть двох десятків імен.

Були це між іншими Тиханський, Олександр Криницький, Володимир Гукевич, Михайло Ѓижа, Володимир Ганьківський, Олег Хиляк, Прислопський, Олексій Вайцович, Іван Сорока, Володимир Жидяк¹.

По післявоєнних горезвісних розселеннях в цю професію увійшли кілька десятків людей. В тому числі є і такі, що дійшли високої майстерності, стали професорами, керівниками клінік, визначними діячами лікарських та суспільно-громадських організацій. Беруть вони активну участь в міжнародних наукових конференціях, симпозиумах загального характеру, а також національних, покликаних не тільки для обміну досвідом, але й перш за все допомоги молодим в здобуванні медичної освіти, фінансування видавання різного роду посібників, періодичних видань, словників медичної термінології, будівництва культурно-релігійних споруд в різних країнах світу тощо.

Такими організаціями є Українські Лікарські Товариства в поодиноких країнах світу об'єднані в Федерації українських лікарських товариств. Організація ця, що два роки проводить Світові Конгреси Українських Лікарських Товариств, які від 1990 року проходять в різних містах України (Київ-Львів, Харків-Івано-Франківськ, Дніпропетровськ, у 1996 р, в Одесі).

Активну участь у згаданих конгресах беруть лікарі-лемки з усіх усюдів, в тому також з Польщі. Адже Українське лікарське товариство від його заснування очолює Іван Душкевич, який брав участь в конгресах в Україні, був на них доповідачем, є членом управи СФУЛТ. В роботах конгресів брали також участь проф. Іван Королівський, Мирослава Трембач-Залітач, Лідія Євусяк-Колянчук.

Вихідець з Лемківщини проф. Василь Антонів – керівник кафедри отоларингології Московського університету очолює Всеросійське українське лікарське товариство, яке діє в структурі Українського товариства «Славутич», а головою управи якого є також проф. В. Антонів (Президентом товариства «Славутич» є відомий космонавт ген. Павло Попович). Крім цього проф. В. Антонів виконує обов'язки головного редактора українського часопису в Москві «Український Кур'єр». Він попрощав рідну Лемківщину малим хлопцем на 8-ому році життя, згадає її як рідну «матір», переживає її руїну і під час кожної зустрічі переказує вітання тим, які й сьогодні працюють для збереження матеріальної і духової культури.

Кафедрою урології та хірургічною клінікою Донецького медичного інституту керує проф. Петро Серняк, родом з Перегримки коло Ясла.

Проректором Тернопільського медичного інституту є проф. Михайло Андрейчин, який незважаючи на «транспортно-граничні» невігоди відвідує наші

У Міжнародний Конгрес Світової Федерації Українських лікарських товариств. Дніпропетровськ, 4-9.09. 1994 року. Голови Українських лікарських товариств — вихідці з Лемківщини: Зліва д-р Зенон Бубняк Болгарія, проф. Василь Антонів Москва (Росія), д-р Йосип Давида Тернопіль (Україна) Фото О. Колянчука

«Лемківські Ватри» та влаштовує мандри батьківськими «стежками».

Тернопільську лікарську громаду очолює також наш земляк Йосип Давида, за словами якого в керуванні ним ланці є кільканадцять лікарів – вихідців з Лемківщини.

Протягом двох років «першим» педіатром України – головним спеціалістом дитячих хвороб в Міністерстві охорони здоров'я є проф. Петро Мощич з Києва. Він хоч народився на лемківському пограниччі (Волосате), утотожнюється з Лемківщиною і підкреслює свої зв'язки з нею при кожній нагоді. Є Академіком Академії наук вищої школи України і Української академії оригінальних ідей. За його редакцією вийшов недавно українською мовою фундаментальний, 4-томний посібник «Медицина дитинства» – перший в Україні «путівник» для студентів та дитячих лікарів.

Головою Українського лікарського товариства в Болгарії є д-р мед., полковник Болгарської армії Зенон Бубняк, «вірний» учасник всіх конгресів в Україні та доповідач.

Наведені прізвища охоплюють лише тих лікарів, з якими довелось зустрічатись під час згаданих Світових конгресів, які проходили в Україні.

Із майже трьохсот лікарів з Польщі, які в різний спосіб утотожнюються з нашою громадою, вихідцями з Лемківщини між іншими є Лідія Воргач-Маслей, Ірина Хиляк, Іван Трембач, Михайло Євусяк, Марія Фуртак, Андрій Филипчак, Михайло Маркович (зараз проживає в Німеччині), Марія Значко, Христина Мокрий, Олександра Малий, Марія Пихович, Петро Королівський, Андрій Гебуза, Анна Євусек-Гебуза, Маріяня Шлянта, Ольга Шафран.

¹ Тут треба згадати особу д-ра Івана Смолинського з Криниці. Дивись: «Церква в руїні», стор. 28 – Редакція.

Maria Panna objawia się w każdą niedzielę po pierwszym piątku miesiąca

Leszek Mazan

Blżej nieba

Matka Boska ma pojawić się dopiero między 13⁰⁰ a 14⁰⁰; są jeszcze dwie godziny czasu. Procesja dotarła już na szczyt, ale po oślizłym od błota, rzadko zarośniętym, stromym zboczcu góry Zvir nadal ciągną ludzie. Tysiące ludzi wysypujących się trzy kilometry niżej z autokarów ze słowacką, węgierską i polską rejestracją. Ta wspinaczka w strugach deszczu, na chorych starych nogach, to ich Kalwaria, ich Ofiara i Pokuta. Między paciorki ściskanych w rękach różańców wplątują się mokre, powalane gliną strzępki jesiennej trawy.

Tuż pod szczytem, nieopodal granicy z Polską – gdzieś na wysokości Obidzy, stoi pachnąca świeżym drzewem, postawiona na miejscu starej szopy, chata. Na widocznym z całego zbocza ganku trwają przygotowania do mszy św. z liturgią w języku rusnackim, miejscowym, w obrządku grekokatolickim. Obok ołtarza otwarte drzwi do izby, gdzie 5 sierpnia 1990 roku pojawiła się Panna Maria. Od 3 marca 1991 objawienia odbywają się – zgodnie z jej zapowiedzią – w każdą niedzielę po pierwszym piątku miesiąca. Do drzwi stoi ogromna kolejka pątników. Dotykają z szacunkiem wiszącego nad wejściem wizerunku Marii Dziewicy – tego znanego z katolickich kościołów. Podobny wisiał nad ławeczką, na której już niedługo siądzie, by porozmawiać z dziewczynkami, Matka Boska. Od kilku miesięcy uśmiecha się już swym smutnym, łagodnym uśmiechem z bizantyjskiej ikony.

Szopa za Litmanową

Dziewczynki czekają za ołtarzem, wśród księży, zakonnic i koleżanek. *Opowiedzcie panu z Polski, jak to było* – przywołuje je z kąta proboszcz Bazyli Josef Kundrat i 14-letnia Iviotka Korczakowa, patrząc nieruchomo przed siebie, zaczyna. Że wybrała się tamtego dnia do lasu kilka kilometrów za Litmanową, wraz z Katką Czeszelkową i jej bratem Mitką. Po południu, akurat wtedy, gdy w wiosce odprawiana była msza św. usłyszały dziwne trzaski – jakby ktoś łamał gałęzie. Przestraszone, schowały się do starej rozlatującej się szopy, kładąc się na legowiskach po pastuchach, gdyż były zmęczone. – *Ktoś tutaj jest!* – zawołała przerażona Katka, a Mitka rozsądnie poradził, by się – jak uczył na ostatnim kazaniu, ojciec duchowny – pomodlić. Gdy doszli w trójkę do słów *Mario, Matko nasza, okryj nas płaszczem opieki* – na środku szopy pojawiło się światło, a z nim Matka Boska. Widzieli wyraź-

nie – w przeciwieństwie do Mitki, jak ubrana w białą suknię, niebieski płaszcz, trzymając w rękę różaniec, usiadła na kawałku deski. – Obiecałyśmy, że będziemy dobre i będziemy chodzić do kościoła przez cały tydzień.

Matka Boska odprowadziła je aż na kraj wsi. Rodzice im nie wierzyli, proboszcz zabronił o widzeniu komukolwiek opowiadać. Ale gdy w końcu sierpnia znów przyszły na górę Zvir – Matka Boska pojawiła się ponownie. Iviotka widziała ją wyraźnie, Katka mniej: miała na duszy grzech i Najświętsza Panienska poradziła, by zaraz udała się do spowiedzi. Nie zmartwiła się specjalnie grzechem Katki, wierzyła, że uzyska przebaczenie. Była wesoła, łaskawa. Prosiła, by namawiać ludzi do odprawiania różańca.

Spotykały się na górze najpierw co tydzień, potem co miesiąc. Matka Boska nie zawsze była wesoła: w czasie niektórych spotkań nawet płakała. 20 stycznia 1991 powiedziała: *napawa mnie cierpieniem widok ludzi mordujących się nawzajem. Ta wojna w Zatoce Perskiej dzieje się wbrew woli bożej. a to*

dlatego, że już dobrych kilka lat światem usiłuje rządzić szatan.

Było również tak, że pojawiała się z Dzieciątkiem Jezus na rękach i mówiła ze smutkiem: *ten naród nie ma ochoty do ponoszenia ofiar, choć Chrystus ofiarował się za niego... Macie się miłować, wybaczać sobie grzechy. Przekażcie te słowa całej Słowacji.*

Potem na polecenie Matki Boskiej, przy objawieniach mogli być obecni księża i zakonnice, a także koleżanki dziewczynki. One same chętnie rozmawiają ze wszystkimi o łasce, jaka ich spotkała. A takich ciekawych jest coraz więcej. Rozmawiał już z nimi ksiądz biskup, a także jeden ksiądz z Watykanu.

– O co was pytał?
– *O to samo, co pan.*
– Mówią ludzie – a i gazety w Starej Lubovni o tym pisały – że Matka Boska powierzyła wam niezwykłą tajemnicę. Czy nie mówiła, kiedy będziecie mogli ją ujawnić?

– *Da nam znak.*
– Dlaczego nie spotyka się z wami, jak dawniej, codziennie?
– *Powiedziała, że nasze serca nie są jeszcze dość szeroko otwarte.*

Iviotka – młodsza z dziewcząt, odpowiada szybko, nie ma kłopotów ze znalezieniem słów i formułowaniem myśli. Katka odzywa się rzadko i niechętnie, nie uśmiecha się prawie wcale. Na spotkania z Matką Boską dojeżdża z Preszowa, gdzie chodzi do prowadzonej przez bazylianów pierwszej klasy szkoły pielęgniarskiej. Katka od lutego 1991 widzi Matkę Boską, śledzi ruchy jej warg, odczuwa radość z jej obecności – ale jej nie słyszy i nie rozumie.

Bez egzaltacji

Wikary, ks. Josafat Stefan Vlczak mówi, że obie dziewczynki przeszły pięciokrotne badania psychiatryczne. Nie stwierdzono żadnych odchyłek psychicznych. Są absolutnie normalne, bez skłonności do egzaltacji. Uczą się „tak średnio”, podobnie, jak całe ich rodzeństwo.

Obecny przy rozmowie polski ksiądz katolicki, który przywiózł pielgrzymkę z Łapsz Niżnych, dodaje, że Iviotka i Katka były w Polsce na obozie akcji „oazowej” i wszyscy byli zachwyceni ich skromnością, zdrowym rozsądkiem i taktem.

Закінчення на 22 сторінці

Висова. Каплиця на горі Явір.

Закінчення з 21 сторінки

Siostry należą do kościoła greckokatolickiego – mówi wikary. Tu zresztą sami Rusnacy, czy, jak kto woli, Łemkowie. Od wieków. Za komunizmu parafia nie istniała, władze uznawały tylko kościół prawosławny; Dubczek pomógł, ale nie na długo. Dopiero teraz można swobodnie mówić, myśleć, modlić się po swojemu. Na całej Łemkowninie.

– *A Matka Boska Litmanowska przekazała życzenie, by tu na naszą ziemię, przyjeżdżała się modlić cała Słowacja.* W drugą rocznicę objawień było na tej górze, według niektórych, sto tysięcy ludzi. W tym tysiące Łemków z Ameryki, bo każda rodzina ma tam krewnych.

Deszcz dudni o parasole, ale mikrofony donoszą kazanie do każdego zakątka polany. Była raz matka, Rusnaczką, wychowała kilkanaścioro dzieci, ale gdy przyszła starość – w żadnym domu ani u Hanki, ani u Janka, nie znalazła strawy czy ciepłego kąta. Módlmy się, by ta, która na tej górze otworzyła wrota nieba, by zejść do swego ludu – przyniosła z sobą miłość i żal za grzechy. *Hospody pomyluj* – intonuje chór na ganku, nabożeństwo dobiega końca. Ivietka i Katka, zgrabne, wysportowane, w kolorowych kurteczkach, wchodzą od tyłu do izby, gdzie miały pierwsze objawienie. Ktoś – czy nie młody, brodaty diakon wciska im do ręki mikrofony. Stoje w drzwiach, obok kamer telewizyjnych, wymierzonych w odległe o dwa metry twarze dziewcząt. – *Pokaże się dopiero przy „Wierzę”* – informuje ktoś szeptem operatora. Od zбочa płynie monotonna modlitwa różańcowa. Klęczące dzieci wpatrują się w ławeczkę i zawie-

szoną nad nią ikonę. Twarz Katki pozostanie bez końca bez wyrazu, Ivietka zaczyna się uśmiechać. W szopie zapala się wisząca na prostym drucie żarówka. Będzie się świecić do końca drugiej części różańca, zwiastując obecność Matki Boskiej. Nie przyniosła ona dziś z sobą samych dobrych nowin: pod koniec objawienia Ivietka jest bliska płaczu.

Potem dziewczynki zostają na chwilę w szopie z kapłanami, którzy tradycyjnie już – jak informuje sprzedawana na górze broszurze – *rozmawiają z nimi oddzielnie i porównują ich wypowiedzi.* Drzwi otwierają się ponownie. Pierwsza mówi do mikrofonów Ivietka.

– *Matka Boska powiedziała dziś: moje drogie dzieci, stańcie się mali, abyście raz mogli być wielcy. Napelnijcie się radością z modlitwy, by móc roznosić pokój.*

Katka – podobnie jak Ivietka powtarza swą relację dwukrotnie, po słowacku i w gwarze łemkowskiej: Panna Maria miała dziś niebieską suknię, na głowie złotą koronę, w ręce różaniec i była bosa.

Ostrożny teolog

Po pół godzinie, gdy zniknęli już dziennikarze słowaccy (*Czy mówiła coś o przyszłości federacji? Czy będzie wojna? Co stanie się ze Słowacją?* – pytali, a dzieci tłumaczyły, że informacje od Matki Boskiej dotyczą wszystkich ludzi, a będzie to, co zechce Pan Bóg) – *poprosiłem Ivietkę, by dla polskich czytelników napisała na kartce dokładnie treść dzisiejszego objawienia, potem porównałem tekst z taśmą magnetofonową. Był indentyczny. Dziecko nie zmieniło jednego słowa, jednego przecinka.*

W szopie pojawiły się nowe wota – siermiężne, jak cała ta okolica: świece, święte obrazki, sztuczne kwiaty, wizerunki papieża. Maria Majzelova wywiesiła oprawną w szkło tabliczkę, że tu dzięki modlitwie do Matki Boskiej Litmanowskiej odzyskała zdrowie.

Cudów jest zresztą w Litmanowej coraz więcej: od dziwnych zjawisk na niebie po nawrócenia i wyleczenia. Istnieje już gotowy projekt urbanistyczno-architektoniczny zagospodarowania góry Zvir. Koszt 20 mln. koron, których nikt nie ma, ale które napewno się znajdują.

Zarówno parafia, jak i urząd biskupi w Preszowie zachowują w sprawie cudu w Litmanowej jak najdalej idącą, zrozumiałą ostrożność. Żaden z dostojników Kościoła nie chciał wobec mnie wyrazić swej opinii, każąc czekać na werdykt Watykanu. Niższe duchowieństwo greckokatolickie nie ukrywało swej pełnej, radosnej wiary w cud na Łemkowninie. Cytowany już, ogromnie skądinąd miły ksiądz katolicki, nie zdierzył i huknął na mnie za próby interpretacji cudu w kategoriach narodowościowych zapotrzebowań: *takie myślenie na miłą trąci Marksem!*

Bratysławski dziennik „Smena” zamieścił rozmowę z francuskim teologiem i publicystą, prof. Rene Lorentinem z Instytutu Maryjnego w Augers. Profesor bada wszystkie napływające do Watykanu sygnały o objawieniach; największą sławę zdobywają w ostatnich latach jugosłowiańskie Medžugorje, Denver w stanie Colorado i właśnie Litmanowa. Kościołowi nieśpieszno z werdyktem – Fatima czekała na oficjalne uznanie 13 lat, ale równocześnie nie przeciwstawia się rozpowszechnianiu informacji o budowaniu sławy nowych miejsc kultu. Dlaczego? – *Matka Boska nie jest urzędniczką administracji terenowej* – tłumaczy profesor.

Публікуємо за газетою «Polityka» ч. 40 (1848) від 3.X.1992 р.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ЄВГЕН ЄВУСЯК (1927-1996)

Народився 1927 року в Лосі коло Горлиць. Початкову школу закінчив в рідному селі. В роках 1941-1944 навчався в Українській Вчительській Семінарії в Криниці. Після війни виїхав до Вроцлава. Там закінчив середню школу, а згодом Академію Економічну. По закінченні студій виїхав до

Серадза і заснував власне підприємство хімічних виробів.

В 1955 році ще перед утворенням УСКТ Євген був одним з активних членів створеної Воєвідської Комісії до справ української національної меншості у Вроцлаві. Згодом включився до організації УСКТ.

Помер 12 лютого 1996 р. Похоронений в Серадзу.

Дорогий Друже! Спи спокійним сном. Ми збережемо пам'ять про Тебе!

Вірні друзі, колишні семінаристи
Укр. Вчит. Семінарії в Криниці

ВОЛОДИМИР СТАВИСЬКИЙ (1923-1996)

Народився 30 січня 1923 р. в Снітниці (Горличчина). Змалку виховувався в сусідніх Полянх (коло Криниці) в свого вуйка Петра Полянського, де і закінчив початкову 4-класову школу. У 1945 році «пішов в добровольці» і щасливо вернув. В 1947 р. в акції «Вісла» вивезений до Сьвіняр (Гожів-

щина). Закінчив середню професійну («заводову») школу, а опісля (екстерном) Педагогічну Школу Технічну в Зеленій Горі. Весь час працював механіком – був здібний зокрема в ручних роботах, а згодом, інструктором-механіком в Зесполі Шкіл Заводових, останньо в Самоходовому Ліцеї в Сквезині аж до переходу на пенсію. Крім того вів рільниче господарство. Одружений з Мелянією Ковальською. Мали 8-ро дітей, дочекали 9-ро внуків. Мав гарний голос і радо співав – в Полянх в церковному хорі, в Сквезині помагав дякови. Був першим головою гуртка УСКТ в Сквезині, вірним читачем «Нашого слова» і «Ватри». Останні п'ять років тяжко хворів. Був вельми працьовитий і ощадний. Помер 14 лютого 1996 р. Похоронений в Сквезині. Вічна Йому Пам'ять!

М. Ковальський

✉ Листи до Редакції

Вельмишановний Пане – Друже Михайле!

Минають роки, ми старіємося, але завжди у спогадах залишаються молоді роки.

І так і у нас у Львові. Недавно ми провели вечір, присвячений В. Кубійовичу.

Так і його і бачу, коли ми бурсаки фотографувалися з ним перед віллею «Кольонією» в Криниці.

Вечір вдався на славу, був багатолюдним. На запрошення прийшли не тільки лемки але також і переселенці з Надсяння, Холмщини і місцева інтелігенція з університету і політехніки та інших організацій.

Висилаю програму та текст спогадів, з якими я після професора Шебля виступив на вечорі. Із спогадами про В. Кубійовича, та його діяльність я виступав також на конференції ветеранів ОУН-УПА у Львові.

Просив би по можливості надрукувати мої спогади на сторінках журналу «Ватра». На жаль, не збереглися у мене фотографії з В. Кубійовичем. Сподіваюся, що вони є у Вас, бо Ви, Друже, були також серед тих, хто фотографувався з ним. Було б добре помістити їх у спогаді.

Щиро дякую за поміщення статті Л. Яремкевич на сторінках журналу «Ватра» з нагоди мого 70-річчя. Дуже, дуже дякую за газети «Наше слово» і журнал.

Кілька слів про нас. Живемо по-старому. Життя в нас зараз подібне до Вашого у Польщі кілька років тому назад. Невиносима дорожнеча на все, а найбільше плата за газ, електрику, житло. Одна пенсія іде на оплату житла, а де ще решта життя.

На вечорі Кубійовича зустрічав: Красовського, Куцака, Гаталевича, Масляка.

Більше нічого такого цікавого коло нас немає.

Закінчуючи коротенького листа ще раз щиро дякую за поміщення споминів про мене у «Ватрі».

Зичимо Вам і всій Вашій родині міцного здоров'я, сімейного щастя і всіх земних благ та успіхів в праці.

З нагоди наступаючого Нового 1996 Року, Веселих і Щасливих Свят Різдва Христового.

Із щирою повагою.

Іван Щерба з усією родиною

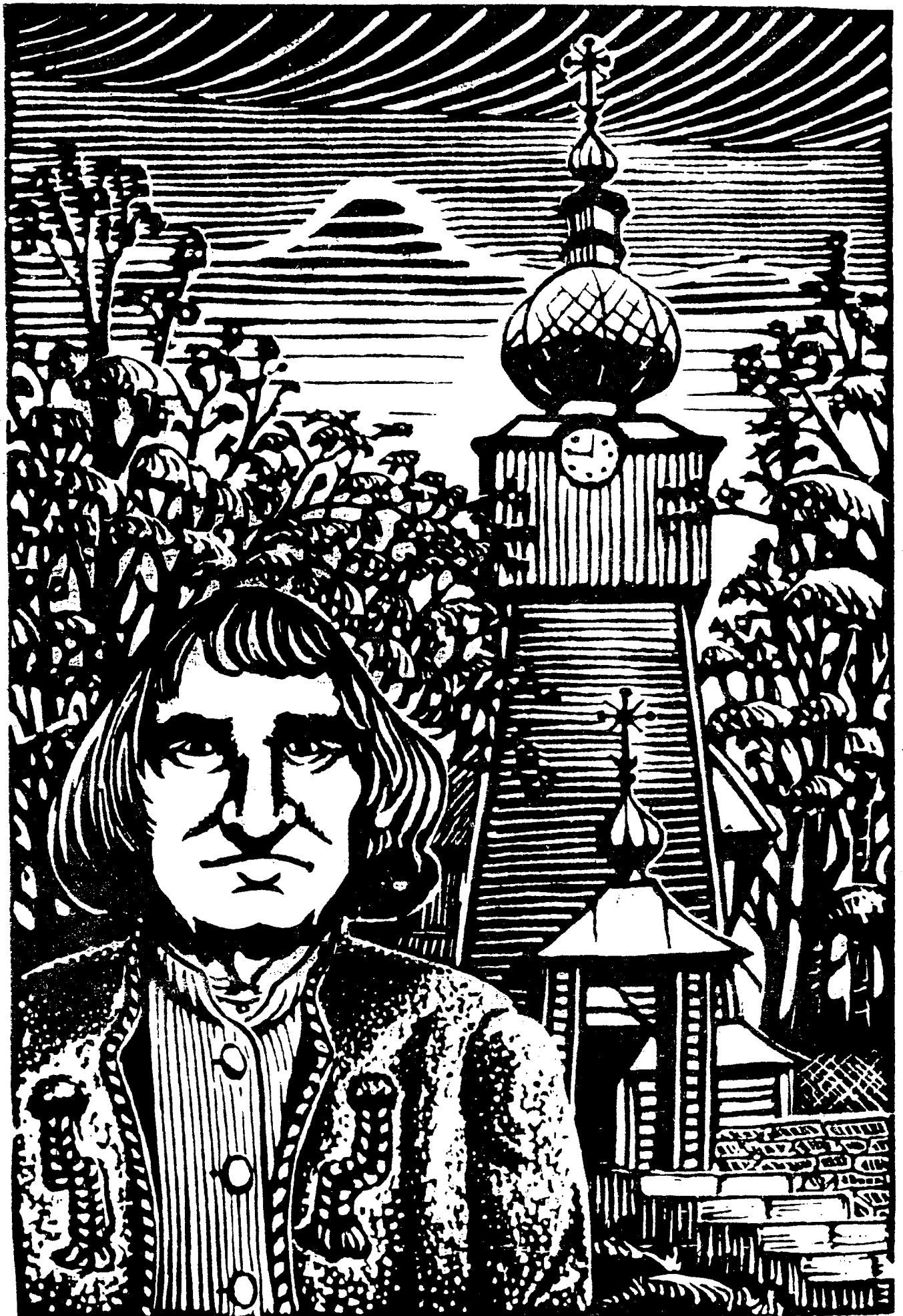
Львів, 14.12.1995 р.

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Hallera 20/19, 38-300 Gorlice.

Редагує колегія: Петро Шафран, Михайло Ковальський (головний редактор) – ul. Armii Ludowej 16/5 66-400 Gorzów Wlkp..

Фотонабір, технічне оформлення: „Tyrsa” sp. z o.o., 03-614 Warszawa, ul. Kościeliska 7, tel. 679-95-47.

Stanowisko Redakcji nie zawsze pokrywa się z poglądami autorów

Елизавета Р. Мухоморова. #

3/25

Р. Мухоморова. #